

ΘΕΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ξαναβλέποντας το Σχέδιο Α

Ποιες οι επιλογες για την Ελληνικη Αριστερα μετα την
υποχώρηση Τσίπρα;

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015

Το Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης ήταν το τέλειο εργαλείο για να ξεσκεπαστεί η αναληψία των Ευρωπαϊκών αρχών. Αφού κέρδισε τις εκλογές σ' αυτή τη βάση, η Κυβέρνηση του Σύριζα ήταν έτοιμη να επιχειρήσει την πιο φιλόδοξη προσπάθεια αλλαγής στην Ευρώπη από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια προσπάθεια που θα έβαζε τέλος στη λιτότητα και θα σάρωνε την ολοκληρωτική επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού και τη διακυβέρνηση των υπερ-πλουσίων.

Ξαναβλέποντας το Σχέδιο Α

Ποιες οι επιλογές για την Ελληνική Αριστερά μετά την υποχώρηση Τσίπρα;

Η απόφαση του Αλέξη Τσίπρα να συνθηκολογήσει με απαιτήσεις της Ευρώπης και να υπογράψει και να εφαρμόσει ένα τρίτο μνημόνιο για την Ελλάδα έχει προκαλέσει έντονες συζητήσεις στους κόλπους της αριστερας σε παγκόσμιο επίπεδο. Η συζήτηση επικεντρώνεται κυρίως στο αν ο Σύριζα έπρεπε να είχε ετοιμάσει ένα Σχέδιο Β για να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις ενός Grexit σε περίπτωση αποτυχίας των συνομιλιών. Είναι η άποψή-μου πως μια τέτοια συζήτηση δεν κατάπιάνεται με το πραγματικό πρόβλημα και πέφτει στην παγίδα να παρουσιάζει το ζήτημα σαν αντίθεση ανάμεσα στην παραμονή στην Ευρωζώνη και την υιοθέτηση εθνικού νομίσματος. Είναι ακριβώς αυτή η αντιπαράθεση που αποτέλεσε το όπλο που χρησιμοποίησαν οι Ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ για να συντρίψουν την Κυβέρνηση του Σύριζα. Αντι να αναζητούμε ένα Σχέδιο Β, είναι πολύ πιο άμεση ανάγκη να μελετήσουμε και να καταλάβουμε την αντικειμενική φύση του Σχεδίου Α και να εκτιμήσουμε σωστά τη δυναμική και τις δυνατότητές-του.

Η ήττα της Κυβέρνησης Σύριζα στα χέρια πολύ πιο ισχυρών δυνάμεων συγκαλύπτει την πραγματική δύναμη της τακτικής που ακολούθησε στις συνομιλίες και οδηγεί στο παραπλανητικό συμπέρασμα ότι ακολουθούσε μια τακτική χωρίς στρατηγική, με αναπόφευκτο αποτέλεσμα την ήττα. Ωστόσο, αν κοιτάξουμε πέρα από τους σκληρούς όρους της συμφωνίας, βλέπουμε ότι η τακτική των συνομιλιών είναι συμβατή με μια επαναστατική στρατηγική για ριζοσπαστική αλλαγή όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, ίσως και παραπέρα. Η πρώτη βασική αρχή αυτής της στρατηγικής είναι ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να σωθεί μόνη-της. Για να μπορέσει να απαλλαγεί από το Μνημόνιο οι Ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να αλλάξουν ριζικά. Η δεύτερη αρχή είναι η διασφάλιση ότι οι λαοί, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη πρέπει να είναι πλήρως πληροφορημένοι και να διατηρείται η επαφή μαζί-τους ώστε να αντιλαμβάνονται πως οι προσπάθειες

της Ελληνικής Κυβέρνησης ήταν λογικές ενώ της Ευρώπης ήταν παράλογες και εκδικητικές. Η τρίτη αρχή ήταν η προσπάθεια για διάσπαση των αντιπάλων. Είτε αυτές οι αρχές εφαρμόζονταν συνειδητά είτε όχι από τον Τσίπρα και τον Βαρουφάκη, ακολουθούνταν με μεγάλη ακρίβεια και ήταν σχετικά πετυχημένες. Η επιμονή στην Ευρωπαϊκή διάσταση των στόχων-τους ήταν απόλυτη, η διαφάνεια των συνομιλιών ήταν χωρίς προηγούμενο, κάτι που οδήγησε σε πλατεία υποστήριξη της Ελληνικής θέσης όχι μόνο ανάμεσα στους κύκλους της διανοήσης αλλά, κάτι πολύ πιο σημαντικό, στο κέρδισμα της κοινής γνώμης τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Η δημιουργία ρηγμάτων ανάμεσα στους «Θεσμούς» έφτασε πολύ κοντά στην επιτυχία με τους Αμερικανούς να εξαναγκάζουν το ΔΝΤ να δημοσιεύσει την Εκθεσή-του λίγες μέρες πριν το Ελληνικό Δημοψήφισμα και την Ευρωπαϊκή Κομμισιον και τη Γαλλία ξεκάθαρα να θορυβούνται από τα σχέδια του Σόιμπλε για Grexit.

Η αποδοχή από τον Τσίπρα του Ευρωπαϊκού τελεσιγράφου σημειώνει το τέλος αυτής της φάσης του δράματος. Οποια κι αν είναι η άποψή-μας για τη σοφία αυτής της απόφασης, το πραγματικό θέμα τώρα είναι να εκτιμήσουμε σωστά τις δυνατότητες μιας αριστερης πολιτικής στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή. Οι Γκίντιν και Πάνιτς είναι απόλυτα σωστοί στην αντίθεσή-τους σε μια βεβαιωμένη έξοδο από την Ευρωζώνη που πολλοί απαιτούν βασισμένοι στην αποτυχία του Σύριζα να κερδίσει στις συνομιλίες με τις Ευρωπαϊκές ελίτ. Βασίζουν τη θέση-τους στο γεγονός ότι είναι ακριβώς με την πρόθεση να διαπραγματευτούν μια συμφωνία μέσα στην Ευρωζώνη που κέρδισαν τις εκλογές:

Πριν προχωρήσουμε σε συμβουλές προς τον Σύριζα να διακινδυνέψει την κυβερνητική-του θέση, πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Σύριζα ήδη αντιμετώπισε αυτό το ζήτημα στην πορεία προς τις εκλογές του 2012 και συμπέρανε πως η υπεύθυνη απόφαση

ήταν να μπει στη κυβέρνηση και να κάμει ότι μπορούσε για να ανακόψει την νεοφιλελεύθερη επίθεση από τα μέσα. Η εκλογική-του επιτυχία εκείνη τη χρονιά βασίστηκε στην διακήρυξη του Τσίπρα ότι ο Σύριζα δεν αγωνιζόταν απλα για να σημειώσει αύξηση των εκλογικών-του ποσοστών αλλά ήταν αποφασισμένος να σχηματίσει Κυβέρνηση με άλλους που ήταν διατεθειμένοι να συνεργαστούν για να σταματήσουν το οικονομικό βασανιστήριο, παραμένοντας ωστόσο στην Ευρώπη. Μόνο όταν έφτασε κοντα στη νίκη σε αυτή τη βάση ο Σύριζα βρέθηκε στην πρώτη γραμμή της προσοχής της διεθνούς αριστερας και, το επόμενο καλοκαίρι, τα Ευρωπαϊκά Κόμματα της Αριστερας επέλεξαν τον Τσίπρα να ηγηθεί της εκστρατείας-τους για τις Ευρωπαϊκές εκλογες του 2014. Η καθαρή νίκη του Σύριζα σ' αυτές τις εκλογες ήταν ο προπομπος της νίκης-του στις Ελληνικές εθνικές εκλογες του Γενάρη του 2015, οπότε και έγινε το πρώτο και μόνο από τα κόμματα της Ευρωπαϊκής αριστερας που αμφισβήτησε το νεοφιλελευθερισμο και κέρδισε την εθνική κυβέρνηση.¹

Οι Γκίντιν και Πάνιτς προχωρουν και υποστηρίζουν την ανάγκη να παραμείνει ο Σύριζα στην Κυβέρνηση παρα τα σκληρα μέτρα που θα αναγκαστεί να πάρει με βάση τις απαιτήσεις του Μνημονίου. Δεν βλέπουν τη δυνατότητα πετυχημένης εξόδου από την Ευρωζώνη και καμμία αξιόπιστη εναλλακτική ηγεσία από τον Τσίπρα. Η συμβουλή-τους προς την Ελληνική Κυβέρνηση είναι να κάμει τους σχεδιασμούς-της σε ένα πιο μακρόχρονο πλαίσιο και να προσπαθήσει να επεκτείνει το θέμα του κινήματος κοινωνικής αλληλεγγύης για να δημιουργήσει νέες μορφές δομών που να εξισορροπήσουν τα τραγικά αποτελέσματα του Μνημονίου.

Αυτό που προσπαθούμε να πούμε είναι ότι η τοποθέτηση του θέματος στα πλαίσια ενός εξαντλημένου Σχεδίου Α (διαπραγμάτευση με την Ευρώπη) και της απόρριψης του Ευρω (Σχέδιο Β) είναι ένα πολύ περιορισμένο πλαίσιο για να περιγράψουμε τα διλήμματα που αντιμετωπίζει ο Σύριζα. Αυτό

που μια βαθύτερη προετοιμασία για την εγκατάλειψη της Ευρωζώνης, και ίσως και της ΕΕ, στην πραγματικότητα περιλαμβάνει είναι το κτίσιμο στη βάση των κοινωνικών δικτύων που αναπτύχθηκαν στην κοινωνία για να αντεπεξέλθουν στην κρίση σαν τη βάση για την έναρξη του μετασχηματισμού των κοινωνικών σχέσεων μέσα στην Ελλάδα. Αυτό είναι το πραγματικό Σχέδιο Β, το τοπίο που τόσο ο Σύριζα όσο και τα κοινωνικά κινήματα μπορούν να αναζωογονήσουν τώρα.²

Αυτό είναι φυσικά ενδιαφέρον, είναι ωστόσο μόνο μέρος μιας στρατηγικής. Οι Γκίντιν και Πάνιτς το βλέπουν σαν προετοιμασία για *Grexit*, μια απόσυνδεση από τις καταπιεστικές δυνάμεις που αντιπροσωπεύει η ΕΕ. Ωστόσο, τι γίνεται μετά; Το κτίσιμο μιας μισο-σοσιαλιστικής Ελλάδας στο πλαίσιο μιας εχθρικής Ευρώπης; Ή, ακόμα πιο σχετικό, είναι εφικτό να διατηρηθεί η δυναμική του κινήματος αλληλεγγύης σε ένα κλίμα γενικής απογοήτευσης; Και πώς αποφεύγουμε τον κίνδυνο που επικρέμεται, την πιθανότητα κατάληψης της εξουσίας από την Χρυσή Αυγή ή το στρατο;

Μετριοπαθής Ριζοσπαστισμός³

Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τη σημερινή κοινωνική δυναμική πρέπει πρώτα να εκτιμήσουμε σωστα αυτό που συνέβηκε στους πρώτους πέντε μήνες της διακυβέρνησης Σύριζα, μέχρι τη μοιραία απόφαση του Τσίπρα. Ο Σύριζα ποτε δεν ήταν ένα ενιαίο κόμμα και δεν θα είχε νόημα η απόδοση της ευθύνης για τις αποφάσεις της Κυβέρνησης Σύριζα στο Κόμμα. Η πολιτική δεν διαμορφωνόταν μέσα από συνηθισμένες συζητήσεις μέσα στο κόμμα αλλά ήταν περισσότερο αποφάσεις που περνούσαν μεν από τη διαδικασία κάποιου είδους δημοκρατικής συζήτησης αλλά στο τέλος η ευθύνη γι' αυτές ήταν ασαφής και αβέβαιη. Με τις απόψεις στον Σύριζα να διαφέρουν σημαντικά, οι αποφάσεις παίρνονταν

¹ Σαμ Γκίντιν και Λέο Πάνιτς 'Το Πραγματικό Σχέδιο Β: Ο Νέος Ελληνικός Μαραθώνιος', *Socialist Project, e-Bulletin* Αρ. 1145, 17 Ιουλίου 2015.

² Το ίδιο

³ Τον όρο χρησιμοποίησε η Ολγα Δημητρίου. Βλέπε την εισήγησή-της Μετριοπαθής Ριζοσπαστισμός στο φως των

γεγονότων στην Ελλάδα στο Συμπόσιο της Φωνής Κυπρίων στις 5.3.2015. Για μια πρώτη δική-μου προσέγγιση στο θέμα βλέπε το *Ρεφορμισμός και Επανάσταση στον 21ο Αιώνα: πώς να κατανοήσουμε τη σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα*, Μάρτης 2015

σε συνθήκες έντονων συζητήσεων και αντιπαράθεσεων που δεν άφηναν πάντα όλους ικανοποιημένους. Ωστόσο, οι 'συνιστώσες' του Σύριζα κρατήθηκαν μαζί στην κοινή-τους προσπάθεια να ανακόψουν τη μιζέρια του Ελληνικού λαού που επέβαλλαν τα Μνημόνια και η Τρόικα.

Παρα την έλλειψη αποτελεσματικών δημοκρατικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων, ο Σύριζα δεν εκφυλίστηκε σε μια αυταρχική δομή. Αντίθετα, οι αποφάσεις σε κάθε στάδιο φαίνονταν να υποστηρίζονται από την πλειοψηφία των κομματικών μελών και σίγουρα των υποστηρικτών του Κόμματος. Υπήρχαν κάποια μουντουρητά από την αριστερά του κόμματος, αλλά αυτό ποτέ δεν αποτέλεσε σοβαρό πρόβλημα. Στην πραγματικότητα, το ανομοιόμορφο πλήθος που αποτελούσε τον Σύριζα δημιούργησε ένα νέο είδος κόμματος, ένα κόμμα που μπορούσε να είναι πολύ πιο αριστερό από οτιδήποτε που μπορεί να χαρακτηριστεί συμβατικό κόμμα και την ίδια στιγμή να κερδίζει την υποστήριξη των μαζών. Αναπόσπαστο μέρος αυτού του Κόμματος ήταν η απόλυτη ελευθερία έκφρασης, η ανοικτή συζήτηση και η παντελής έλλειψη της ανάγκης επιβολής της πειθαρχίας.

Εκ των υστέρων είναι εύκολο να καταλάβουμε πώς μπόρεσε να υπάρξει κάτι τέτοιο. Οι 'ριζοσπαστικές' θέσεις που αποτελούσαν την ουσία του Σύριζα ήταν στην πραγματικότητα πολύ μετριοπαθείς. Αν ρίξουμε μια ματιά στο *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης* θα εντυπωσιαστούμε από τη μετριοπάθεια των προτάσεών-του. Μόλις μερικές δεκαετίες πριν ένα τέτοιο πρόγραμμα θα μπορούσε να ήταν το κυβερνητικό πρόγραμμα της παραδοσιακής Ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας. Το ιδρυτικό πρόγραμμα του Πασοκ, το *Πρόγραμμα της 3ης του Σεπτέμβρη*, ήταν πολύ πιο ριζοσπαστικό και φιλόδοξο από οτιδήποτε συζητήθηκε μέσα στον Σύριζα από την ημέρα της ίδρυσής-του. Εκείνο το πρόγραμμα περιλάμβανε «ακραία» αιτήματα όπως το «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας», «εργατικό έλεγχο στις μονάδες παραγωγής», «κοινωνικοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην ολότητά-του, των βασικών μονάδων παραγωγής και του μεγάλου εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου».

Υποστήριζε «Δωρεαν και υποχρεωτική εκπαίδευση», κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης και συμμετοχή των σπουδαστών στο σχεδιασμό της εκπαίδευσης και στη διοίκηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Μερικά από αυτά τα αιτήματα έφτασαν στο σημείο να υλοποιηθούν από την Κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου.

Τα αιτήματα του Σύριζα ήταν συγκριτικά πολύ ήπια. Στην πραγματικότητα οι άμεσες πολιτικές που προτεινόταν από τις διάφορες ομάδες-του δεν διέφεραν και πολύ. Υπήρχαν σοβαρές στρατηγικές διαφορές, αλλά αυτές μπορούσαν να περιμένουν. Στην πράξη, Μαξιστές και Κεϋνσιανοί, ρεφορμιστές και επαναστάτες μπορούσαν να δουλεύουν μαζί γι' αυτό που ίσως να αντιλαμβάνονταν, συνειδητά ή υποσυνείδητα, σαν μια μεσοπρόθεσμη συμμαχία στην αντιμετώπιση του νεοφιλελευθερισμού, της λιτότητας και των Μνημονίων. Αργά ή γρήγορα, ήταν επόμενο αυτή η συμμαχία να συναντήσει δυσκολίες καθώς οι πραγματικότητες του καπιταλιστικού συστήματος άρχιζαν να επιβάλλουν όχι μόνο οδυνηρούς συμβιβασμούς αλλά και την πλήρη υποχώρηση της Κυβέρνησης του Σύριζα με μια τιμωρητική συμφωνία που όλοι θεωρούν ανεφάρμοστη.

Τι έχουμε μπροστά-μας; Ποια είναι η ποιοτική διαφορά που μετατρέπει ένα συμβατικό Σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα των δεκαετιών του '60 και του '70 σε ένα επικίνδυνο επαναστατικό μανιφέστο στον εικοστό πρώτο αιώνα; Η πιο άμεση απάντηση είναι το 2008. Μετά από σχεδόν τρεις δεκαετίες νεοφιλελευθερισμού και σχεδόν δυο δεκαετίες από την κατάρρευση του Σταλινισμού η *Νέα Τάξη Πραγμάτων* τσακίστηκε στα βράχια και το *Τέλος της Ιστορίας* βρήκε το δικό-του τέλος. Η κατάρρευση της νεοφιλελεύθερης οικονομικής θεωρίας έφερε μια εποχή αστάθειας για τον παγκόσμιο καπιταλισμό, μια εποχή στην οποία ο καπιταλισμός δεν μπορεί πια να δικαιολογήσει την ύπαρξή-του παρα μόνο με το γεγονός ότι έχει τη δύναμη να συντρίψει οποιαδήποτε αντιπολίτευση. Όπως το θέτει ο Πωλ Τάισον, Επίτιμος Επίκουρος Καθηγητής στις Ανθρωπιστικές Σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Νότιγχαμ:

...για τους μεγάλους χρηματιστικούς κύκλους και τις μεγάλες κυβερνήσεις η εξουσία είναι η νομιμο-

ποίηση του εαυτου-της. Το μόνο που κάμνουν η τρόικα της Ευρωζώνης σε σχέση με την Ελλάδα είναι να ακολουθούν το Αμερικανικό παράδειγμα του χρηματιστικού ρεαλισμού. Σ' αυτόν αυτό που είναι νόμιμο, αναγκαίο και σωστό είναι, σε τελική ανάλυση, οτιδήποτε οι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί με τη μεγαλύτερη δύναμη λένε ότι είναι νόμιμο, αναγκαίο και σωστό. Το ότι οι κανονισμοί-τους λειτουργούν προς το συμφέρον-τους θεωρείται φυσιολογικό. Επίσης είναι σε όλους κατανοητό ότι όποιος δεν παίζει το παιγνίδι που ελέγχουν οι ίδιοι, με τους δικούς-τους κανόνες, τιμωρείται αυστηρά.⁴

Κάτω από τέτοιες συνθήκες ο ρεφορμισμός δεν μπορεί να γίνει ανεκτός από τις άρχουσες τάξεις. Ρεφορμιστές όλων των αποχρώσεων που παραδοσιακά θεωρούνταν «προδότες» της εργατικής τάξης από τους Μαρξιστές σπρώχνονται προς τον ριζοσπαστισμό και τίθενται μπροστά στο δίλημμα: είτε να συνταχτούν με την Επανάσταση ή να μετατραπουν σε ενεργούς καταπιεστές της εργατικής τάξης. Ακόμα και ο Κεϋνσιανισμός, το οικονομικό πλαίσιο πολιτικής που έκαμε θαύματα για τη μεταπολεμική καπιταλιστική ανάπτυξη, αντιμετωπίζεται σήμερα σαν πολύ τοξική προσέγγιση για τη σημερινή διεθνή τάξη πραγμάτων. Ο *Spectator* φτάνει στο σημείο να κατηγορεί τα Βρετανικά πανεπιστήμια για όλες τις αποτυχίες των περιφερειακών καπιταλιστικών χωρών στην προσπάθειά-τους να ευημερήσουν.

Ο Βαρουφάκης ήταν δημιούργημα των Βρετανικών πανεπιστημίων. Σπούδασε οικονομικά στο Εσσεξ και μαθηματική στατιστική στο Μπέρμιγχαμ για να επιστρέψει στο Εσσεξ για το διδακτορικό-του στα οικονομικά. Με τα εφόδια της Βρετανικής πανεπιστημιακής-του εκπαίδευσης επέστρεψε στην Ελλάδα και στη διάρκεια της σύντομης θητείας-του εξαφάνισε την εκκολαπτόμενη επιστροφή στην ανάπτυξη. Η οικονομία αναμένεται τώρα να συρρικνωθεί κατά 4% αυτό το χρόνο – μια εκπληκτική μεταμόρφωση. Το χρέος της Ελλάδας αυξήθηκε κατά δεκάδες δισεκατομμύρια και πολλοί μετανάστευσαν στο εξωτερικό.

Όμως ο Βαρουφάκης δεν είναι μόνος-του. Πολλοί άλλοι επισκέπτες στα πανεπιστήμιά-μας επηρεάστηκαν από την διδασκαλία εδώ και επέστρεψαν στις χώρες-τους για να σκορπίσουν το χάος.

Είναι κατανοητό ο Γιαβαχαρλαλ Νεχρου, ο πρώτος πρωθυπουργός της ανεξάρτητης Ινδίας, να θεωρείται ήρωας από πολλούς. Δυστυχώς για τη χώρα-του φοίτησε στο Κολλέγιο Τρίνιτυ του Κέμπριτζ. Εκεί επηρεάστηκε από διανοούμενους όπως τον Τζωρτζ Μπέρναρντ Σω, ένα σοσιαλιστή, τον Μπέρντραντ Ράσσελ, που κάποτε είπε πως «ο κομμουνισμός είναι αναγκαίος για τον κόσμο» και τον Τζων Μέυναρντ Κένυς. Επέστρεψε στην Ινδία κι άρχισε να εφαρμόζει την ιδεολογία στην πράξη με κρατικό σχεδιασμό, έλεγχο και κανονισμούς. Αυτό ήταν καταστροφικό. Μετά τη διακυβέρνησή-του, το μερίδιο της Ινδίας στο παγκόσμιο εμπόριο μειώθηκε και μια ολόκληρη γενιά δεν μπόρεσε να ξεφύγει από την πιο άθλια φτώχεια. Μόνο όταν εγκαταλείφθηκε η ιδεολογία και με τις μεταρρυθμίσεις προσαρμογής στο ελεύθερο εμπόριο άρχισε η ανάπτυξη της Ινδίας και η εκπληκτική μείωση της φτώχειας.⁵

Το άρθρο συνεχίζει απαριθμίζοντας τον Τζούλιους Νυερέρε («συνάντησε τη Φαβιανή σκέψη» όταν φοιτούσε στο Εδιμβούργο «όπως έκαμε και ο Γκόρντον Μπράουν», ίσως άλλος ένας «σοσιαλιστής»), τον Ρόπερτ Μουγκάμπε, τον Γιόμο Κενυάτα, τον Κουάμε Νκρούμαχ, τον Πιερ Τρυντω (ναι, τον Καναδο) και τον Ζουλφικάρ Αλι Μπούτο σαν παραδείγματα επικίνδυνων «σοσιαλιστών» που κατάστρεψαν τις οικονομίες των χωρών-τους. Οι «αποτυχίες»-τους δεν είχαν καμμία σχέση με την καθυστέρηση της οικονομίας, την ιμπεριαλιστική επιθετικότητα, τα στρατιωτικά πραξικοπήματα ή την ξένη υπόσκαψη – όχι, ήταν ο «σοσιαλισμός»-τους, ο «Φαβιανισμός»-τους ή ο «Κεϋνσιανισμός»-τους που τους εμφύσησαν οι αριστερίζοντες Βρετανοί ακαδημαϊκοί και ο «ιδεολογικός δογματισμός»-τους.

Παρα το φαινομενικά σατιρικό ύφος του άρθρου, ο *Spectator* εννοεί στα σοβαρά πολλά από όσα περιέχονται σ' αυτό. Φαίνεται καθαρά ότι οι άρχουσες τάξεις χάνουν την ιδεολογική μάχη στον

⁴ Σε υποστήριξη του Σχεδίου Β του Βαρουφάκη, Πωλ Τάισον, <http://yanisvaroufakis.eu/2015/08/01/in-favour-of-varoufakis-plan-b-by-paul-tyson>

⁵ Πώς τα Βρετανικά πανεπιστήμια σκορπίζουν τη μιζέρια στον κόσμο, Τζέιμς Μπαρτόλομιου, *Spectator*, 25 του Ιούλη 2015

πόλεμο των τάξεων. Δεν είναι πια σε θέση να υπερασπιστούν τις θέσεις-τους χρησιμοποιώντας τη λογική, την ηθική ή ακόμα κάποιο λειτουργικό πραγματισμό. Έτσι, εγκαταλείπουν τη λογική. Το μόνο-τους επιχείρημα, που ανερυθρίαστα πια προβάλλουν ανοιχτά, είναι ότι έχουν τη δύναμη (για την ώρα οικονομική δύναμη αλλά με την απειλή της στρατιωτικής δύναμης να μην βρίσκεται και πολύ πίσω⁶) να συντρίψουν όποιον τολμήσει να τους αμφισβητήσει. Η Δημοκρατία, η ελευθερία του λόγου, τα ανθρώπινα δικαιώματα – είναι όλα αναλώσιμα μπροστα στις παντοδύναμες «αγορές» και την αναγκαιότητα να προστατευτεί ο πλούτος και η εξουσία μιας ολοένα και πιο μικρης, ελάχιστης μειοψηφίας.

Φτάνουμε πια στο σημείο όπου οποιαδήποτε ορθολογιστική λογική μετατρέπεται σε κίνδυνο για το σύστημα. Αν θέλουμε να καλύτερέσουμε τη ζωή της πλειοψηφίας του πληθυσμού, ότι και να κάμουμε φτάνουμε σε κάποιο σημείο που αυτό δεν είναι εφικτό χωρίς να συγκρουστούμε βίαια με τις άρχουσες τάξεις. Ακόμα και μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις μετατρέπονται σε επαναστατικά μανιφέστα. Ο Σλάβοϊ Ζίζεκ το εξέφρασε αυτό με ακρίβεια στον *New Statesman*:

Αυτό που είναι εκνευριστικά αφοπλιστικό με τον Βαρουφάκη δεν είναι ο ριζοσπαστισμός-του αλλά η ορθολογιστικά πραγματιστική μετριοπαθειά-του – αν κοιτάξουμε προσεκτικά τις προτάσεις του Σύριζα, δεν μπορούμε παρα να διαπιστώσουμε ότι ήταν κάποτε μέρος του συνηθισμένου μετριοπαθούς σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος (στη Σουηδία του 1960 το κυβερνητικό πρόγραμμα ήταν πολύ πιο ριζοσπαστικό). Είναι θλιβερό σημάδι για τους καιρούς-μας που σήμερα πρέπει να ανήκει σε κάποια «ριζοσπαστική» αριστερά για να υποστηρίξει αυτά τα ίδια μέτρα – ένα σημάδι σκοτεινών καιρών αλλά και μια ευκαιρία για την αριστερά να καταλάβει το χώρο που, δεκαετίες πριν, ήταν ο χώρος της μετριοπαθούς κεντροαριστεράς.

Ομως, ίσως, το σημείο που επαναλαμβάνουμε συνέχεια για το πόσο μετριοπαθής είναι η πολιτική του Σύριζα, ότι είναι απλώς η ίδια με την παλιά καλή

σοσιαλδημοκρατία, για κάποιο λόγο δεν βρίσκει το στόχο-του – σάμπως κι αν το επαναλάβουμε αρκετές φορές η Ευρωπαϊκή γραφειοκρατία θα καταλάβει στο τέλος ότι δεν είμαστε πραγματικά επικίνδυνοι και θα μας βοηθήσει. Ωστόσο, είμαστε επικίνδυνοι για τον τωρινό προσανατολισμό της ΕΕ – ο σημερινός παγκόσμιος καπιταλισμός δεν αντέχει επιστροφή στο παλιό κράτος πρόνοιας.

Έτσι, υπάρχει κάτι το υποκριτικό στις διαβεβαιώσεις για τη μετριοπαθεία του τί ζητά ο Σύριζα: στην ουσία ζητά κάτι που δεν είναι εφικτό στα πλαίσια των συντεταγμένων του υπάρχοντος παγκόσμιου συστήματος. Πρέπει να κάμουμε μια σοβαρή επιλογή στρατηγικής: μήπως έφτασε η ώρα να πετάξουμε τη μάσκα της μετριοπαθείας και να υποστηρίξουμε ανοικτά μια πολύ πιο ριζοσπαστική αλλαγή, κάτι που είναι απαραίτητο ακόμα και για την πιο μικρή κατάκτηση;⁷

Αυτό είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπόρεσε ο Σύριζα όχι μόνο να κερδίσει την εξουσία αλλά και να μείνει ενωμένος αποφεύγοντας τις διασπάσεις που τόσο κατάτρεχαν τα αριστερά κόμματα και ομάδες στις προηγούμενες δεκαετίες. Ο μετριοπαθής ριζοσπαστισμός του Σύριζα βασιζόταν στην ανάγκη να ενωθούν δυνάμεις για να αντεπεξέλθουν σε μια απαιτητική αντικειμενική κατάσταση όπου χρειαζόταν επειγόντως δράση για να αντιμετωπιστεί η κοινωνική και ανθρωπιστική κρίση που δημιουργούσαν οι πολιτικές λιτότητας που επιβάλλονταν στην Ελλάδα. Είναι αυτό το πλαίσιο που έδωσε τη δυνατότητα σε μια τόσο ανομοιόμορφη ομάδα ανθρώπων να συνυπάρξουν στον αγώνα ενός προγράμματος στο οποίο όλοι πίστευαν. Ένα πρόγραμμα που μπόρεσε να εκφράσει τις ελπίδες όλων των 'συνιστωσών' και ταυτόχρονα να εκφράσει και τις ελπίδες του Ελληνικού λαού. Το *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης* είναι αυτό που ο Τρότσκι θα αποκαλούσε *Μεταβατικό Πρόγραμμα* στην πιο αγνή και αποτελεσματική μορφή-του, απαλλαγμένο από τα παρωχημένα δογματικά παρελκόμενα με τα οποία μας ταλαιπώρησαν οι επίγονοι του Τρότσκι. Είναι ένα πρόγραμμα που φύτρωσε μέσα

⁶ Φυσικά αυτή είναι η καλόβουλη, Ευρωπαϊκή εκδοχή του θέματος. Από την οπτική γωνία του Ιρακ, της Λιβύης, της Συρίας κλπ. η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική.

⁷ Ο Σλάβοϊ Ζίζεκ για την Ελλάδα: Αυτή είναι μια ευκαιρία για την Ευρώπη να ξυπνήσει, *New Statesman*, 6 Ιουλίου 2015

στις συγκεκριμένες Ελληνικές πραγματικότητες της στιγμής και όχι μια ψηφοθηρική πολιτική.

Η Ευρωπαϊκή Εκστρατεία του Σύριζα⁸

Όταν ο Σύριζα ξάφνιασε τους πάντες κερδίζοντας τη δεύτερη θέση στις πρώτες εκλογές του 2012 δεν είχε ακόμα επεξεργαστεί ένα ολοκληρωμένο κυβερνητικό πρόγραμμα. Όπως ανέφερε τότε ηγετικό στέλεχος του Σύριζα *δεν είμαστε έτοιμοι να κυβερνήσουμε αλλά πρέπει να κυβερνήσουμε*. Αν κέρδιζε τις δεύτερες εκλογές του 2012 ο Σύριζα, οι δυνατότητες ενός τεράστιου επαναστατικού κύματος ήταν έτοιμες να απελευθερωθούν. Ωστόσο, η έλλειψη προετοιμασίας για τέτοιο ενδεχόμενο θα οδηγούσε κατα πάσαν πιθανότητα σε χασοτικές εξελίξεις. Μια κούρσα ανάμεσα στη διαμόρφωση μιας βιώσιμης πολιτικής και της καταστροφής θα ήταν η πραγματικότητα των επόμενων μηνών.

Το Κόμμα δεν αναγκάστηκε να σηκώσει το βάρος μιας τέτοιας ευθύνης και ταυτόχρονα συνειδητοποίησε πως θάπρεπε να σοβαρευτούν και να οργανώσουν την πορεία-τους. Πολυ γρήγορα κινήθηκαν στην κατεύθυνση της βελτίωσης της εσωτερικής-τους λειτουργίας για να μετατραπούν σε ένα λειτουργικό κόμμα, προχώρησαν στη σύνταξη ενός κυβερνητικού προγράμματος που ολοκληρώθηκε με το *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης* και έδωσαν περισσότερη προσοχή στην οργάνωση της βάσης-τους σε όλη την επικράτεια. Στο διεθνή χώρο, χρησιμοποίησαν την αναβαθμισμένη θέση-τους για να χτίσουν τις σχέσεις-τους με σχηματισμούς όπως τους Ποδέμος στην Ισπανία και αριστερές οργανώσεις και κόμματα στην Ευρώπη και αλλού. Εξ' ίσου σημαντικό είναι και το γεγονός ότι κέρδισαν τη συμπάθεια πλατειών στρωμάτων της διεθνούς διανόησης που έγραφαν πληθώρα άρθρων για τη δουλειά του Σύριζα, αυξάνοντας έτσι τη διεθνή προσοχή στο πείραμα της Ελλάδας. Η επιλογή του Τσίπρα σαν υποψήφιου της Αριστεράς για τη θέση του

Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ενδεικτική των αλλαγών που έφερε η άνοδος του Σύριζα.

Όταν ο Σύριζα κέρδισε τις εκλογές της 25^{ης} του Γενάρη 2015 υπήρχε ήδη ένα ξεκάθαρο πλαίσιο πολιτικής, κάτι που τους επέτρεψε να σχηματίσουν κυβέρνηση πολύ γρήγορα και να προχωρήσουν σε μια εκπληκτική έφοδο τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη με ενέργεια και αποτελεσματικότητα που ξάφνιασε τους πάντες. Είναι εύκολο σήμερα για τους κατηγορούς-τους, τόσο από τα δεξιά όσο και από τα αριστερά, να παρουσιάζουν αυτή τη δράση σαν υπερφίαλη και καταδικασμένη να αποτύχει, να την περιγελούν σαν αποτέλεσμα απειρίας και αποτυχίας της θεωρίας, αλλά κάτι τέτοιο θα αδικούσε τις επιτυχίες των πέντε μηνών αυτής της Κυβέρνησης και το πόσο κοντά έφτασε στο να πετύχει. Το να δούμε αυτούς τους πέντε μήνες σαν μια περίοδο «τακτικής χωρίς στρατηγική» είναι μόνο επιφανειακά σωστό αλλά παραβλέπει τις πραγματικότητες της εσωτερικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων στον Σύριζα και δεν βλέπει την ουσιαστική ορθότητα της Ελληνικής στάσης από την οπτική γωνία μιας επαναστατικής στρατηγικής. Η πραγματικότητα είναι ότι μόνο από την προοπτική ενός πολυ ριζοσπαστικού στρατηγικού στόχου μπορούμε να καταλάβουμε και να εκτιμήσουμε τις πράξεις του Τσίπρα και του Βαρουφάκη σ' αυτούς τους πέντε μήνες. Πιθανόν να μην επεξεργάστηκαν ποτέ μια τέτοια στρατηγική, πιθανόν επίσημα να μην την συζήτησαν καν μέσα στον Σύριζα, την ακολουθούσαν ωστόσο πιστά στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Ο κύριος στόχος-της ήταν να κερδίσουν τις Ελληνικές και τις Ευρωπαϊκές μάζες στον αγώνα του Σύριζα. Φαίνεται πως ο Τσίπρας και ο Βαρουφάκης ήταν πιο ξεκάθαροι από το υπόλοιπο κόμμα για το τί επιδίωκαν, αλλά η έλλειψη συλλογικής κατανόησης οδήγησε τελικά στην κατάρρευση της προσπάθειάς-τους. Ο Τσίπρας δεν μπόρεσε να αντέξει την πίεση και ο Βαρουφάκης δεν μπόρεσε να κερδίσει το κόμμα στη δική-

⁸ Στην ανάλυσή-μου για την Ελληνική κατάσταση τον Μάρτη, με τίτλο *Ρεφορμισμός και Επανάσταση στον 21ο Αιώνα*, έκαμα τον παραλληλισμό ανάμεσα στο ρόλο του Βαρουφάκη στις συνομιλίες με τους Ευρωπαίους και τη σύλληψη της

Σικελικής Εκστρατείας των Αθηναίων το 415π.Χ. από τον Αλκιβιάδη. Τα γεγονότα που μεσολάβησαν ενισχύουν αυτό τον παραλληλισμό.

του άποψη. Όταν οι δυο-τους βρέθηκαν σε διαφορετικά στρατόπεδα, δεν μπορούσαν πια να συνεχίσουν τη φιλόδοξη προσπάθειά-τους. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων του Σύριζα είχε αποδιοργανωθεί.

Θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε τη στρατηγική του Σύριζα σαν ένα καλά καθορισμένο και λεπτομερειακό πρόγραμμα που το κόμμα καταλάβαινε σε βάθος και στήριζε. Όπως και με τις περισσότερες αποφάσεις του κόμματος, η στρατηγική ήταν το αποτέλεσμα έντονων συζητήσεων και αντιφάσεων και ήταν γεμάτη ασάφειες. Μπορούμε να πάρουμε μια ιδέα για το σκεπτικό πίσω από τις πράξεις της Ελληνικής Κυβέρνησης αν δούμε τα γραφτά του ίδιου του Βαρουφάκη. Σε μια διάλεξη στο 6^ο Ανατρεπτικό Φεστιβάλ στο Ζάγκρεπ το 2013 έδωσε ένα αδρο διάγραμμα της δικής-του προσέγγισης στο ριζοσπαστισμό:

Το 2008, ο καπιταλισμός είχε το δεύτερό-του παγκόσμιο σπασμό. Η χρηματιστική κρίση πυροδότησε μια αλυσιδωτή αντίδραση που έσπρωξε την Ευρώπη σε μια κατιούσα σπείρα που συνεχίζει μέχρι σήμερα. Η σημερινή κατάσταση της Ευρώπης δεν είναι απλά μια απειλή για τους εργάτες, τους απόκληρους, τους τραπεζίτες, τις κοινωνικές τάξεις ή, ακόμα, τα έθνη. Όχι, η σημερινή κατάσταση της Ευρώπης αποτελεί κίνδυνο για τον πολιτισμό όπως τον ξέρουμε.

Αν η πρόγνωση-μου είναι σωστή και δεν αντιμετωπίζουμε απλά άλλη μια κυκλική ύφεση που σύντομα θα ξεπεραστεί, το ερώτημα που μπαίνει μπροστά στους ριζοσπάστες είναι το εξής: πρέπει να καλωσορίσουμε αυτή την κρίση του Ευρωπαϊκού καπιταλισμού σαν μια ευκαιρία να τον αντικαταστήσουμε με ένα καλύτερο σύστημα; Η πρέπει να ανησυχήσουμε τόσο πολύ που να ξεκινήσουμε μια εκστρατεία σταθεροποίησης του Ευρωπαϊκού καπιταλισμού;

Σε μένα η απάντηση είναι ξεκάθαρη. Η Ευρωπαϊκή κρίση έχει πολύ λιγότερες πιθανότητες να οδηγήσει στη γέννηση μιας καλύτερης εναλλακτικής λύσης από τον καπιταλισμό από ότι είναι να απελευθερώσει επικίνδυνα οπισθοδρομικές δυνάμεις που έχουν την ικανότητα να προκαλέσουν ένα ανθρωπιστικό

λουτρο αίματος, εξαλείφοντας παράλληλα και την ελπίδα για οποιεσδήποτε προοδευτικές κινήσεις για πολλές γενιές.⁹

Εδώ ο Βαρουφάκης αποστασιοποιείται από τον στόχο μιας σοσιαλιστικής αλλαγής σαν το άμεσο καθήκον της αριστεράς. Η μήπως δεν είναι έτσι τα πράγματα; Στην ίδια διάλεξη συνεχίζει για να εξηγήσει το λόγο που χρησιμοποιεί μη-μαρξιστική οικονομική ανάλυση για να *αποσταθεροποιήσει* την τρέχουσα οικονομική σκέψη:

Ένας ριζοσπάστης κοινωνικός επιστήμονας μπορεί να αμφισβητήσει την κυρίαρχη οικονομική θεωρία με δυο διαφορετικούς τρόπους, νομίζω. Ο ένας είναι με την εσωτερική κριτική. Να αποδεκτεί τα αξιώματα της κυρίαρχης θεωρίας και να αποκαλύψει τις εσωτερικές-της αντιφάσεις. Να πει: «δεν θα αμφισβητήσω τις υποθέσεις-σας αλλά γι' αυτό τα δικα-σας συμπεράσματα δεν βγαίνουν λογικά από αυτές.» Αυτή ήταν στην πραγματικότητα και η μέθοδος του Μαρξ με την οποία υπέσκαψε την Βρετανική πολιτική οικονομία. Δέχτηκε κάθε αξίωμα του Ανταμ Σμιθ και του Ντέιβιντ Ρικάρντο με στόχο να δείξει πως, με βάση τις δικές-τους υποθέσεις, ο καπιταλισμός ήταν ένα αντιφατικό σύστημα. Ο δεύτερος δρόμος φυσικά που ο ριζοσπάστης θεωρητικός μπορεί να ακολουθήσει είναι η κατασκευή εναλλακτικών θεωριών από αυτές του κατεστημένου, ελπίζοντας πως κάποιος θα τις πάρουν στα σοβαρά.

Η άποψη-μου γι' αυτό το δίλημμα ήταν πάντα ότι οι εκάστοτε άρχουσες δυνάμεις ποτε δεν ενοχλούνται από θεωρίες που ξεκινούν από υποθέσεις διαφορετικές από τις δικές-τους. Το μόνο που μπορεί να αποσταθεροποιήσει και πραγματικά να αμφισβητήσει τους επικρατούντες, νεοκλαστικούς οικονομολόγους είναι η απόδειξη των εσωτερικών αντιφάσεων των δικών-τους μοντέλων. Είναι γι' αυτό το λόγο που από την αρχή επέλεξα να ασχοληθώ με τα μύχια της νεοκλασικής θεωρίας και να μην σπαταλήσω σχεδόν καμμία ενέργεια για την ανάπτυξη εναλλακτικών, Μαρξιστικών μοντέλων του καπιταλισμού. Το κίνητρό-μου γι' αυτό ήταν, ισχυρίζομαι, απόλυτα Μαρξιστικό.¹⁰

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο Βαρουφάκης δεν περιορίστηκε στον περιθωριακό χώρο των

⁹ Γιάνης Βαρουφάκης: *Πώς έγινε ένας ασταθής Μαρξιστής*, *The Guardian*, Τετάρτη 18 του Φεβράρη 2015

¹⁰ Το ίδιο

ακαδημαϊκών συζητήσεων για την οικονομία αλλά προώθησε έντονα τις ιδέες-του πολύ πέρα από το κύκλωμα των συνεδρίων των διανοομένων. Η σημαντική δουλειά-του, *Ο Παγκόσμιος Μινώταυρος*, είναι ένα από τα πιο κατονοητά κείμενα ανάλυσης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που εκδόθηκαν ποτέ. Σε μια πιο συγκεκριμένη δουλειά, μαζί με τους οικονομολόγους Στιούαρτ Χόλλαντ και Τζέιμς Κ. Γκάλπρεϊθ, προτείνουν ένα πολύ λεπτομερειακό οικονομικό πρόγραμμα για το ξεπέρασμα της Ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης με μέτρα που βρίσκονται αυστηρά μέσα στα πλαίσια του νομικού και πολιτικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Είναι άραγε ένα πρόγραμμα που ο Βαρουφάκης ανέμενε τους Ευρωπαίους να υιοθετήσουν και να «σώσουν» τον Ευρωπαϊκό καπιταλισμό από τον εαυτό-του; Δεν μου φαίνεται. Είναι πολύ πιο πιθανόν οι προτάσεις να γίνονται στο πνεύμα του ξεσκεπάσματος και της αποσταθεροποίησης των πολιτικών παράνοιας που προωθούνται από τους Ευρωπαίους θεσμούς. Ενδειξη γι' αυτό είναι και ο ίδιος ο τίτλος των προτάσεων: *Μια Μετριοπαθής Πρόταση*. Ενώ πράγματι αντικατοπτρίζει με ακρίβεια το περιεχόμενο των προτάσεων, δεν μπορούμε να μην σημειώσουμε πως ο τίτλος παραπέμπει σε ένα άλλο, πολύ πολιτικό κείμενο με τον ίδιο τίτλο, *Μια Μετριοπαθής Πρόταση*, γραμμένο από τον Ιωνάθαν Σουιφτ σχεδόν τρεις αιώνες πριν. Εκείνο το κείμενο δεν αφήνει αμφιβολίες για τους στόχους-του. Είναι μια καυστική σάτιρα για την υποκρισία της Ιρλανδικής κοινωνίας που επέτρεπε την ύπαρξη της φτώχειας και της δυστυχίας ανάμεσα στο λαό, τη ίδια στιγμή που άφηνε τους πλούσιους να ζουν στη χλιδή και να αγνοούν την αγωνία των φτωχών.

Το *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης* ήταν το τέλει εργαλείο για να ξεσκεπαστεί η αναληγσία των Ευρωπαϊκών αρχών. Αφού κέρδισε τις εκλογές σ' αυτή τη βάση, η Κυβέρνηση του Σύριζα ήταν έτοιμη να επιχειρήσει την πιο φιλόδοξη προσπάθεια αλλαγής στην Ευρώπη από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια προσπάθεια που θα έβαζε τέλος στη λιτότητα και θα σάρωνε την

ολοκληρωτική επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού και τη διακυβέρνηση των υπερ-πλουσίων. Δεν μπορούμε να ξέρουμε αν οι ίδιοι είχαν πλήρη συνείδηση των επιπτώσεων της προσπάθειάς-τους αλλά σίγουρα ήξεραν πως θα τα έβαζαν με πανίσχυρους αντιπάλους σε ένα σχεδόν ακατόρθωτο αγώνα.

Το πρώτο σημάδι ότι η ηγεσία του Σύριζα ήταν αποφασισμένη να δώσει τη μάχη ήταν η ταχύτητα με την οποία κινήθηκαν για να σχηματίσουν κυβέρνηση. Αντι να σπαταλήσουν χρόνο σε δαιδαλώδεις συζητήσεις με το μνημονιακό Ποτάμι ή, ακόμα χειρότερα, με το Πασοκ προχώρησαν σε συνασπισμό με τους Ανελ, ένα δεξιο εθνικιστικό αντιμνημονιακό κόμμα, πολύ μικρό για να επιβάλει την πολιτική-του αλλά αρκετό για να τονίσει την έμφαση ενάντια στη λιτότητα. Αυτό απέφυγε τους κινδύνους από πιθανές νέες εκλογές και τους επέτρεψε να αρχίσουν επαφές με τους Ευρωπαίους για να μετρήσουν το κλίμα και να σχεδιάσουν την διαπραγματευτική-τους τακτική για την απαλλαγή από το μνημόνιο, όπως είχαν υποσχεθεί στον Ελληνικό λαό.

Για σχεδόν ένα μήνα, ο Τσίπρας και ο Βαρουφάκης αλώνιζαν την Ευρώπη σε ένα χωρίς προηγούμενο *tour de force* στις Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες προωθώντας τις φαινομενικά άκακες προτάσεις-τους για την επαναδιαπραγμάτευση της δανειακής συμφωνίας. Οι πραγματιστικές και μετριοπαθείς εισηγήσεις-τους προκάλεσαν χλευασμό, κάτι που κανένας δεν μπορούσε να καταλάβει. Το μόνο που ζητούσαν ήταν μια συμφωνία που θα προωθούσε αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για να καταπολεμηθεί η διαφθορά και η φοροδιαφυγή και να προσπαθήσουν να διορθώσουν τα προβλήματα της Ελληνικής κοινωνίας, να πάρουν μέτρα για να αντιμετωπίσουν τη χωρίς προηγούμενο ανθρωπιστική κρίση που προκλήθηκε στον Ελληνικό λαό και τέλος να διασφαλίσουν ότι οι πιστωτές της Ελλάδας θα έπαιρναν πίσω τουλάχιστον μερικά από τα χρήματά-τους με αποφάσεις που θα έκαμναν βιώσιμο το Ελληνικό χρέος. Αυτό το τελευταίο ζήτημα ήταν κόκκινη γραμμή για τον Σόιμπλε άγκαι στην πραγματικότητα όλοι ήξεραν πως η εξυπηρέτηση του

Ελληνικού χρέους δεν ήταν βιώσιμη – όπως έδειξε στη συνέχεια και η έκθεση του ΔΝΤ.

Η Ελληνική εκστρατεία έγινε αντικείμενο μιας πρωτόγνωρης προσοχής από τα διεθνή μέσα, διατηρώντας πρωτοσέλιδα για ολόκληρη την περίοδο των τριών εβδομάδων μέχρι τη Συμφωνία της 20^{ης} του Φεβράρη, ακόμα και μετά. Ανάμεσα στις ατέλειωτες αναφορές για τις γραβάτες του Τσίπρα και τα πέτσινια σακάκια του Βαρουφάκη, το σοβαρό υλικό δεν ήταν λιγότερο ενδιαφέρον. Όχι μόνο για τους πολιτικούς και τους ειδικούς, αλλά και για τους κοινούς ανθρώπους. Οι Έλληνες ηγέτες διασφάλιζαν ότι παρουσίαζαν ξεκάθαρα στο λαό ότι γινόταν πίσω από τις κλειστές πόρτες των διαπραγματεύσεων. Και το παρουσίαζαν σε μια γλώσσα που ήταν κατανοητή στον καθένα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Ο Βαρουφάκης φαινόταν να ενδιαφέρεται περισσότερο να απευθύνεται στο λαό παρά στους συνομιλητές-του στις Βρυξέλλες ή το Βερολίνο. Ο Τσίπρας ήταν πολύ ανοικτός στις ενημερώσεις-του στην κοινοβουλευτική ομάδα του Σύριζα που μεταδίδονταν ζωντανά από την τηλεόραση. Η συμπεριφορά-τους ήταν σχεδιασμένη σαν να στόχευε περισσότερο στην ενημέρωση της κοινής γνώμης, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, παρά στο να πείσει τους Υπουργούς Οικονομικών των Ευρωπαϊκών χωρών που δεν ήταν διατεθειμένοι καν να ακούσουν τι πρότεινε η Ελληνική Κυβέρνηση.

Το περιεχόμενο της συμφωνίας δεν πρέπει να αποτελεί το μόνο κριτήριο για την επιτυχία των συνομιλητών του Σύριζα. Οι στόχοι-τους ήταν πολύ πιο φιλόδοξοι απ' αυτό. Ήξεραν ότι μόνοι-τους σύμμαχοι θα ήταν οι Ελληνικές και οι Ευρωπαϊκές μάζες. Ότι θα έπρεπε να κερδίσουν την κοινή γνώμη και να αλλάξουν την ατζέντα της συζήτησης. Η στρατηγική-τους στις διαπραγματεύσεις δεν ήταν απλά να επιχειρηματολογήσουν για να πείσουν τους Ευρωπαίους συνομιλητές-τους αλλά να το κάμουν μπροστά στα μάτια του κοινού, να μετατρέψουν το θέμα σε καθημερινή συζήτηση ανάμεσα στους απλούς ανθρώπους.

Στις 20 του Φεβράρη, λιγότερο από ένα μήνα από τη νίκη-τους στις εκλογές, οι διαπραγματευτές του Σύριζα συμφώνησαν με τους «Θεσμούς» για το πλαίσιο των διαπραγματεύσεων που θα ακολουθούσαν. Αυτή η συμφωνία ήταν ένα αμφιλεγόμενο κείμενο, γεμάτο από «δημιουργικές ασάφειες» που επέτρεπαν στην κάθε μια πλευρά να ισχυριστεί ότι είχε κερδίσει. Φυσικά, σε οποιαδήποτε σύγκρουση οι ασάφειες ευνοούν την ισχυρή πλευρά και αυτή η συμφωνία δεν αποτελούσε εξαίρεση. Οι «Θεσμοί» αποδείχτηκαν πολύ δυνατοί για την Ελληνική Κυβέρνηση και στο τέλος επέβαλλαν την πολιτική που ήθελαν μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια. Ίσως ο πιο ολέθριος όρος σ' αυτή τη συμφωνία ήταν η υποχρέωση της Ελληνικής Κυβέρνησης να μην παίρνει κανένα μέτρο με δημοσιονομικές επιπτώσεις, με τους «Θεσμούς» να αποφασίζουν τι είχε τέτοιες επιπτώσεις και τι όχι. Αυτός ο όρος, ίσως περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, ήταν βασικός παράγοντας στο να παραλύσει την Ελληνική Κυβέρνηση τους επόμενους μήνες.

Τη συμφωνία της 20^{ης} του Φεβράρη ακολούθησε ένας πόλεμος χαρακωμάτων. Οι Ευρωπαίοι μπλόκαραν κάθε νομοθεσία και κάθε δράση που η Ελληνική Κυβέρνηση προσπαθούσε να πάρει. Ζητούσαν όλο και περισσότερες υποχωρήσεις και όσες φορές ο Σύριζα υποχωρούσε άλλαζαν τους στόχους απαιτώντας ακόμα περισσότερα. Δεν ήταν διατεθειμένοι να δεχτούν έστω και μηδαμινές μεταρρυθμίσεις, πόσο μάλλον οτιδήποτε που θα θύμιζε το *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης*. Η στάση-τους γινόταν ολοένα και πιο πολιτική και πολύ νωρίς έγινε φανερό πως αυτό που αναζητούσαν δεν ήταν μια συμφωνία αλλά αλλαγή κυβέρνησης. Ήξεραν και οι ίδιοι πως μια κυβέρνηση Σύριζα αποτελούσε κίνδυνο για όλα όσα αντιπροσώπευαν, κίνδυνο για τον καπιταλισμό όπως τον ξέρουμε. Προκειμένου να ανατρέψουν τον Σύριζα ήταν διατεθειμένοι να εγκαταλείψουν τη μια μετά την άλλη τις αξίες που υποτίθεται ότι πρέσβευαν. Η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κοινωνική συνοχή, οι εκλογές, η συζήτηση, ο ορθολογισμός – όλα ήταν αναλώσιμα. Αυτό που έμενε ήταν απλώς «κανονι-

σμοι» που έπρεπε να εφαρμοστούν υπό τις διαταγές του Γερμανικού Υπουργείου Οικονομικών, ακόμα κι όταν δεν είχαν ούτε ίχνος λογικής.

Μέχρι το τέλος του Ιούνη η υποχώρηση της Ελληνικής Κυβέρνησης ήταν σχεδόν ολοκληρωτική. Εκτός από μερικά ψίχουλα, τίποτε δεν είχε απομείνει από το *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης*. Σ' αυτό το στάδιο οι Ευρωπαίοι γραφειοκράτες αποφάσισαν ότι ήταν η ώρα να θέσουν στην Ελληνική Κυβέρνηση ένα τελεσίγραφο: ή θα αποδεχόταν όλα όσο οι «Θεσμοί» απαιτούσαν ή θα αντιμετώπιζαν ολέθριες συνέπειες. Σ' αυτό το στάδιο οι Ελληνικές τράπεζες είχαν αδειάσει από χρήματα λόγω της τεράστιας απόσυρσης κεφαλαίων και η Ελλάδα αντιμετώπιζε το φάσμα του κλεισίματος των τραπεζών και ολοκληρωτική χρηματοπιστωτική ασφυξία από την απειλή της διακοπής του ΕΛΑ από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Προς έκπληξη όλων, οι Έλληνες δεν υπέκυψαν. Προκήρυξαν δημοψήφισμα για τις 5 του Ιούλη για ν' αφήσουν το λαό να αποφασίσει αν θα αποδεχτεί το τελεσίγραφο, με την Κυβέρνηση να τον καλεί να ψηφίσει αρνητικά. Οι τράπεζες έκλεισαν αμέσως και οι Ευρωπαίοι επίσημοι άρχισαν ανοικτά να απειλούν τους Έλληνες πως αν ψήφιζαν «ΟΧΙ» αυτό θα σήμαινε έξοδο από την Ευρωζώνη με ανείπωτα δεινά να έπονται για τον Ελληνικό λαό.

Απέναντι σ' αυτό τον εκβιασμό, απέναντι σε μια εκστρατεία εκφοβισμού από τα κόμματα της Ελληνικής αντιπολίτευσης, τον εξαρτημένο Ελληνικό τύπο και τα υπόλοιπα μέσα, με τις τράπεζες κλειστές και την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, το δημοψήφισμα έφερε το συντριπτικό αποτέλεσμα του 61.3% *ΟΧΙ*. Ο Ελληνικός λαός είχε το σθένος να αντισταθεί σε ολόκληρο το Ευρωπαϊκό και Ελληνικό νεοφιλελεύθερο πολιτικό και οικονομικό κατεστημένο και να διαβεβαιώσει την Ελληνική Κυβέρνηση πως ήταν έτοιμος να την στηρίξει στη σύγκρουσή-της με υπέρτερες δυνάμεις με όλες τις δυσκολίες που αυτό σήμαινε. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι απόδειξη, αν χρειαζόταν τέτοια, ότι δεν ήταν συνηθισμένοι καιροί για τον Ελληνικό καπιταλισμό. Ότι επαναστατικές διεργασίες εξελίσσονταν

κάτω από την επιφάνεια των πολιτικών αντιπαραθέσεων στο Ελληνικό Κοινοβούλιο και τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς.

Συνθηκολόγηση

Ο ενθουσιασμός της παγκόσμιας αριστεράς για το θρίαμβο της 5^{ης} του Ιούλη δεν διάρκεσε πολύ. Φάνηκε ότι κάτι δεν πήγαινε καθόλου καλά όταν το επόμενο πρωί ο Βαρουφάκης υπέβαλε την παραίτησή-του λέγοντας ότι ήταν «...καθήκον-μου να βοηθήσω τον Αλέξη Τσίπρα να αξιοποιήσει, όπως ο ίδιος νόμιζε, το κεφάλαιο που μας έδωσε ο Ελληνικός λαός με το χτεσινό δημοψήφισμα». Θα νόμιζε κανείς ότι το λογικό πράγμα για τον Τσίπρα θα ήταν να στείλει πίσω στο Eurogroup τον Βαρουφάκη με το τελευταίο πακέτο των Ελληνικών προτάσεων που απέρριψαν και να ζητήσει να διαπραγματευτεί σ' αυτή τη βάση. Στο κάτω κάτω, οι ίδιοι είχαν αρχικά κρίνει αυτό το πακέτο σαν καλή βάση για διαπραγμάτευση. Πέρα από κάθε λογική, ο Τσίπρας αποφάσισε ότι δεν υπήρχε ζωή έξω από την Ευρωζώνη και ανακοίνωσε την απόφασή-του για την έναρξη διαπραγματεύσεων στη βάση μιας παραλλαγής του τελεσίγραφου της ΕΕ, όπως το είχε διαμορφώσει σε δηλώσεις-του ο Γιούνκερ πριν από το δημοψήφισμα. Η αποχώρηση του Βαρουφάκη ήταν άλλη μια χειρονομία εξευμενισμού των πιστωτών της Ελλάδας.

Ο Γερμανός Υπουργός Οικονομικών αντιλήφθηκε αμέσως τη σημασία της στροφής του Τσίπρα. Ήταν μια καθαρή ένδειξη ότι είχε χάσει τη θέληση να αντισταθεί. Φανέρωνε επίσης τον κύριο λόγο για την συνθηκολόγησή-του: τον φόβο εξόδου από την Ευρωζώνη. Ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, στην πρώτη συνάντησή του με τον Τσίπρα στο Eurogroup μετά το δημοψήφισμα, όρμησε στη λεία-του εκεί που ήταν πιο ευάλωτη. Εισηγήθηκε μια προσωρινή έξοδο της Ελλάδας από την Ευρωζώνη, ένα τάιμ-άουτ. Για πρώτη φορά στις συνομιλίες, το *Grexit* έπαιρνε τη μορφή επίσημης πολιτικής, προτεινόμενη χωρίς περιστροφές από την πιο ισχυρή δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από κει και πέρα ήταν κατήφορος για την Ελληνική Κυβέρνηση. Ήταν αναγκασμένοι να αποδεχτούν, και αποδέχτηκαν,

αυτά που είχαν απορρίψει μερικές βδομάδες πριν, και περισσότερο, με στόχο να φέρουν πίσω μια οποιαδήποτε συμφωνία, για να μπορέσουν να συνεχίσουν να υπάρχουν. Αφου εγκατέλειψαν κάθε μέσο αντίστασης ήταν υποχρεωμένοι να αποδεκτούν οτιδήποτε τους έλεγαν, ξέροντας πολύ καλά ότι ήταν μη-βιώσιμο, ότι ήταν καταστροφικό για τον Ελληνικό λαο, ότι ήταν η αρχή του τέλους της Κυβέρνησης Σύριζα και του Σύριζα του ίδιου. Το Κόμμα που κέρδισε την εξουσία με την υπόσχεση να βάλει τέλος στο μνημόνιο υπέγραψε να γίνει το όχημα για την επιβολή της τρίτης, πιο βάρβαρης μετενσάρκωσής-του.

Πίσω στην Ελλάδα επικρατούσε σύγχυση. Αν η στροφή γινόταν πριν το δημοψήφισμα θα ήταν κατανοητή, είτε σε όρους της θέσης του ΚΚΕ ότι ο Σύριζα ήταν απλώς άλλο ένα γρανάζι στην ιμπεριαλιστική μηχανή της ΕΕ ή του αφηγήματος της Νέας Δημοκρατίας και του Πασοκ ότι δεν υπάρχει άλλη επιλογή. Η απόφαση για το δημοψήφισμα είχε διαψεύσει και τις δυο αυτές εκδοχές. Τώρα αυτές επανέρχονταν με μεγαλύτερη ένταση. Όμως, προς τι το δημοψήφισμα; Όπως το πικρο ανέκδοτο λέει, ο Ελληνικός λαός ρωτήθηκε αν ήθελε τα μέτρα του τελεσιγράφου και απάντησε «όχι, θέλουμε περισσότερα».

Η ερμηνεία του Βαρουφάκη για την υποχώρηση δείχνει την έλλειψη μιας στιβαρής συλλογικής κατανόησης μέσα στον Σύριζα για τις στρατηγικές επιπτώσεις των πράξεών-τους. Αυτό που μέχρι το σημείο του δημοψηφίσματος αποτελούσε το συγκολλητικό στοιχείο που κρατούσε τις συνιστώσες του Σύριζα μαζί, ξαφνικά μετατράπηκε στην πιο σοβαρή-του αδυναμία. Όσο οι συνομιλίες στην Ευρώπη μπορούσαν να θεωρηθούν σαν πεδίο μάχης, όσο η αντίσταση στους «θεσμούς» συνεχιζόταν, ο Σύριζα έμενε αξιοθαύμαστα ενωμένος. Όταν έφτασε η ώρα της αλήθειας, το κοινό έδαφος απλα εξατμίστηκε.

Τη νύκτα του δημοψηφίσματος μπήκα στο πρωθυπουργικό γραφείο συνεπαρμένος. Ταξίδευα

σ' ένα όμορφο σύννεφο που το έσπρωχνε η όμορφη αύρα του ενθουσιασμού του πλήθους για τη νίκη της Ελληνικής δημοκρατίας στο δημοψήφισμα. Μόλις μπήκα στο πρωθυπουργικό γραφείο ένοιωσα αμέσως μια αίσθηση κούρασης, μια αρνητικά φορτισμένη ατμόσφαιρα και αντιμετώπισα ένα αέρα ήττας που βρισκόταν σε ολοκληρωτική διάσταση με το τι συνέβαινε έξω και σε εκείνο το σημείο ήμουν υποχρεωμένος να πω στον πρωθυπουργό «αν θέλεις να χρησιμοποιήσεις το βόμβο της δημοκρατίας έξω από τις πόρτες αυτού του υπέροχου κτιρίου, μπορείς να βασιστείς σε μένα. Αν από την άλλη αισθάνεσαι ότι δεν έχεις τις δυνάμεις, δεν μπορείς να διαχειριστείς αυτό το μεγαλοπρεπές ΟΧΙ σε μια μάλλον παράλογη πρόταση από τους Ευρωπαίους εταίρους-μας, τότε απλα θα χαθω μέσα στη νύκτα'. Και μπορούσα να δω ότι δεν είχε αυτό που χρειαζόταν, τις ψυχικές δυνάμεις εκείνη τη στιγμή να πάρει αυτό το ΟΧΙ στην Ευρώπη και να το χρησιμοποιήσει σαν όπλο. Έτσι, με την καλύτερη δυνατή διάθεση, οι δυο-μας τα πάμε πολύ καλά μαζί και ελπίζω ότι θα συνεχίσουμε έτσι, αποφάσισα να του δώσω το χώρο που χρειαζόταν για να πάει πίσω στις Βρυξέλλες και να πετύχει αυτό που ξέρει πως είναι μια συμφωνία χωρίς νόημα, μια συμφωνία που απλα δεν είναι βιώσιμη.¹¹

Ακόμα, ο Βαρουφάκης ισχυρίζεται ότι το δημοψήφισμα ήταν δική-του, προσωπική ιδέα:

Ήταν δική-σου ιδέα προσωπικά να προχωρήσετε σε δημοψήφισμα και να ζητήσετε από τον Ελληνικό λαο να ψηφίσει για τους όρους του τελευταίου μνημονίου;

Απολύτως. Και είμαι εξαιρετικά περήφανος που ανήκα σε μια κυβέρνηση που έκαμε ότι μια δημοκρατική κυβέρνηση έχει καθήκον να κάμει. Επιτρέψτε-μου να το θέσω πολύ απλα: στις 25 του Ιούνη σε μια συνάντηση του Eurogroup, όταν ακόμα ήμουν Υπουργός Οικονομικών, μου παρουσιάστηκε ένα ολοκληρωμένο πακέτο δανειοδότησης μαζί με ένα πακέτο μεταρρυθμίσεων για την Ελληνική οικονομία. Το μελετήσαμε προσεκτικά και ρώτησα τον εαυτο-μου, και οι συνεργάτες-μου ρώτησαν τους εαυτους-τους, μια πολύ απλή τεχνική ερώτηση: είναι αυτό διαχειρίσιμο; Είναι αυτό βιώσιμο; Και ρώτησα τους εταίρους-μου στην

¹¹ Συνέντευξη Βαρουφάκη στον Φίλιπ Ανταμς, <http://yanisvaroufakis.eu/2015/07/14/on-the-euro-summit-agreement-with-greece-my-resignation-and-what->

[it-all-means-for-greece-and-europe-in-conversation-with-phillip-adams/](http://yanisvaroufakis.eu/2015/07/14/on-the-euro-summit-agreement-with-greece-my-resignation-and-what-it-all-means-for-greece-and-europe-in-conversation-with-phillip-adams/)

Ευρώπη: νομίζετε πως αυτό είναι βιώσιμο; Αν συμφωνήσουμε σ' αυτό θα γυρίσουμε σελίδα; Θα μπορέσουμε να πληρώσουμε το νέο χρέος που φορτώνουμε πάνω στο παλιό; Και η απάντηση που όλοι δώσαμε, συμπεριλαμβανομένου και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με όλη την ελκρινεία και τιμιότητα, ήταν «Όχι». Έτσι δεν είχαμε τη δικαιοδοσία να συμφωνήσουμε σε κάτι που στην ουσία ήταν τελεσίγραφο και που δεν θα έκαμνε βιώσιμη την Ελληνική οικονομία. Από την άλλη δεν είχαμε τη δικαιοδοσία να προκαλέσουμε ρήξη με την Ευρώπη. Έτσι τι κάναμε; Θέσαμε το ζήτημα στον Ελληνικό λαό και είπαμε, «Αυτή είναι η καλύτερη συμφωνία που μπορούσαμε να φέρουμε από τις Βρυξέλλες και τη θέτουμε σε σας. Σας δίνουμε όλα τα γεγονότα και τους αριθμούς και σας ζητούμε να εξασκήσετε το υπεύθυνο δημοκρατικό-σας δικαίωμα και να μας πείτε αν θέλετε αυτή τη συμφωνία ή όχι». Και όμως, η Ευρώπη, η επίσημη Ευρώπη, στην απέραντη σοφία-της, αποφάσισε ότι αυτό ήταν απαράδεκτη πράξη από μέρους-μας. Ότι ήταν πολύ ανεύθυνο να θέσουμε στον Ελληνικό λαό την πρόταση που τέθηκε σε μας. Αυτή, πιστεύω, είναι μια θλιβερή διαπίστωση για την κατάσταση της Ευρωπαϊκής δημοκρατίας.¹²

Αυτές οι δηλώσεις από τον πρώην Υπουργό Οικονομικών της Ελλάδας μας επιτρέπουν μια σπάνια ματιά στη λειτουργία της εσωτερικής ζωής του Σύριζα. Ο Συνασπισμός της Ριζοσπαστικής Αριστερας ήταν ακριβώς αυτό: συνασπισμός. Σαν τέτοιος δεν είχε πλήρως διαμορφωμένο μακρόχρονο πρόγραμμα, σφυρηλατούσε τις πολιτικές του μέσα από έντονη συζήτηση ανάμεσα στα διάφορα ρεύματά-του. Η συναίνεση ήταν εφικτή για βραχυπρόθεσμα προγράμματα, πολιτικές και τακτικές παρα τις υποβόσκουσες διαφορές. Η δύναμη ωστόσο που κρατούσε αυτές τις διαφορές υπο έλεγχο ήταν η αναγκαιότητα να υπηρετήσουν αυτό στο οποίο όλοι πίστευαν: την υπόσχεσή-τους να εξασφαλίσουν μια καλύτερη ζωή για τους λιγότερο τυχερούς, την τεράστια πλειοψηφία του Ελληνικού λαού. Δεν μπορούσαν να αθετήσουν αυτή την υπόσχεση από τη στιγμή που αυτή η πλειοψηφία έδωσε την εμπιστοσύνη-της στο

Κόμμα-τους εκτοξεύοντάς-το από μόλις λίγο πάνω από 4% στην Κυβέρνηση. Ακόμα και μετά το δημοψήφισμα, μετά τη συνθηκολόγηση του Τσίπρα, και τη σκληρή κριτική της συμφωνίας από την Αριστερή Πλατφόρμα, κανείς δεν επειγόταν να διασπάσει το Κόμμα και να καταστρέψει τα όνειρα μιας ολόκληρης χώρας και της Ευρωπαϊκής και της διεθνούς αριστερας.

Ρεφορμισμός, Επανάσταση και Σοσιαλιστικός μετασχηματισμός

Ο Σύριζα παράταξε ένα μεγάλο φάσμα αριστερών τάσεων, από επαναστάτες της άκρας αριστερας ως ξεκάθαρους ρεφορμιστές. Ακροαριστερες ομάδες προσπάθησαν επανειλημμένα στη μεταπολεμική περίοδο να δημιουργήσουν «μαζικά επαναστατικά κόμματα» και να προετοιμάσουν την Επανάσταση. Απέτυχαν παταγωδώς στην προσπάθειά-τους να κερδίσουν εργάτες στον αγώνα-τους και στις περισσότερες περιπτώσεις παρέμειναν μικρες ομάδες που επεξεργάζονταν το ένα πρόγραμμα μετά το άλλο στο δρόμο για το Σοσιαλισμό. Η αποτυχία-τους συνήθως οδηγούσε σε έντονο σεκταρισμό και διαμάχες που εμπόδιζαν οποιαδήποτε συνεργασία μεταξύ-τους. Η έλλειψη οποιασδήποτε σοβαρής κοινωνικής βάσης τους στέρησε τη δυνατότητα λογοδοσίας προς την κοινωνία, κάτι που συχνά οδηγούσε σε διασπάσεις και διαιώνιζε τον κατακερματισμό της «επαναστατικής» αριστερας.

Ο Σύριζα υπήρξε μια χρήσιμη θερμοκοιτίδα για τη διαμόρφωση αριστερης πολιτικής. Λειτουργούσε με μια πολιτική ουσιαστικά ανοικτών θυρών με ελεύθερη είσοδο και έξοδο επαναστατικών τάσεων, αριστερών διανοουμένων και άλλων στελεχών. Όταν το Πασοκ πρόδωσε τις ελπίδες του Ελληνικού λαού που του έδωσε μια εκλογική νίκη με σχεδόν 44% και μπήκε στο συνασπισμό με την Νέα Δημοκρατία υπο τον Παπαδήμο, ο Σύριζα ήταν το φυσικό εναλλακτικό σχήμα στα αριστερά. Μέχρι το 2012 το κόμμα αναδείχτηκε σε σοβαρό

¹² Συνέντευξη Βαρουφάκη στην Έμμα Αλμπερίτσι, <http://www.abc.net.au/news/2015-07-23/interview-yanis-varoufakis/6644330>

διεκδικητή της εξουσίας με τους ψηφοφόρους του Πασοκ να στρέφονται προς τον Σύριζα κατά χιλιάδες. Αναπόφευκτα, η νέα σύνθεση των ψηφοφόρων του Σύριζα αντικατοπτρίστηκε μερικώς και στην ηγεσία-του. Ρεφορμιστές κάθε απόχρωσης έμπαιναν μαζί στις γραμμές του Σύριζα και διεκδικούσαν μερίδιο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Οι τάσεις του Σύριζα ήταν χοντρικά διαχωρισμένες σε τρεις κατηγορίες. Την Αριστερά, που κυρίως αποτελούσαν επαναστατικές ομάδες και Μαρξιστές διανοούμενοι, την Δεξιά, που αποτελούσε ίσως την πλειοψηφία, με μια πιο συμβατική ατζέντα και την κεντριστική ηγεσία υπό τον Αλέξη Τσίπρα. Η τελευταία συνήθως ισορροπούσε ανάμεσα στις άλλες δυο ομάδες και είχε το πάνω χέρι στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αυτό δεν πρέπει να το δούμε σαν μια τυχοδιωκτική στάση αλλά μια γνήσια διαδικασία για να βρísκεται κοινό έδαφος σε απαιτητικές συνθήκες που εξελίσσονταν πολύ γρήγορα. Οι διαφορές δεν ήταν αποτέλεσμα προσωπικών αντιζηλιών αλλά πραγματικές, πολιτικές διαφορές που χρειαζόνταν επίλυση για να μπορέσει ο Σύριζα να προχωρήσει μπροστά.

Αυτή η κατάταξη είναι ωστόσο πολύ χοντροκομμένη για να δώσει ακριβή εικόνα του τι ήταν ο Σύριζα. Οι πραγματικότητες της πολιτικής ζωής είναι πολύ πολύπλοκες για να περιγραφτούν απλά με μια ετικέτα αριστερας-δεξιας. Ο ίδιος ο Βαρουφάκης είναι καλό παράδειγμα τέτοιας πολυπλοκότητας. Ήταν από τις ύστερες προσθήκες στο προσωπικό του Σύριζα και η Αριστερά τον θεωρούσε ίσως ένα από τους πιο δεξιούς ρεφορμιστές του Κόμματος. Η παθιασμένη αντίθεσή-του στην έξοδο από την Ευρωζώνη τον τοποθετούσε, παραπλανητικά, δίπλα στους «Ευρωλάγνους» της Νέας Δημοκρατίας, του Πασοκ και της Δημαρ. Και όμως, αποδείχτηκε να είναι ο πιο συνεπής, ένθερμος και αποτελεσματικός αγωνιστής για την κατάργηση των μνημονίων και παραιτήθηκε από το πόστο-του σαν Υπουργός παρα να υπογράψει αυτό που θεωρούσε απαράδεκτη συμφωνία.

Στην πραγματικότητα ο Βαρουφάκης αποτέλεσε τη ραχοκοκκαλιά στις Ελληνικές στρατηγικές

στις διαπραγματεύσεις και κράτησε τον Σύριζα μαζί-του. Πιστός στις απόψεις-του, δεν θεωρούσε εκείνη τη στιγμή δυνατή μια αλλαγή σε ένα καλύτερο, σοσιαλιστικό, σύστημα. Έτσι χάραξε μια πορεία για αλλαγή των Ευρωπαϊκών πολιτικών, μια πορεία που φαινόταν να προσπαθεί να πείσει ή να εκβιάσει τους Ευρωπαίους ηγέτες για μια τέτοια αλλαγή. Οι περισσότεροι αναλυτές πίστεψαν πως η πραγματική απειλή ήταν το *Grexit* και τα προβλήματα που αυτό θα δημιουργούσε για την οικονομική σταθερότητα της Ευρωζώνης. Όπως λέχτηκε και πριν, αυτή είναι μια πολύ επιφανειακή άποψη. Η πιο σημαντική απειλή-του ήταν η συνειδητοποίηση από τον Ελληνικό και τους Ευρωπαϊκούς λαούς της πραγματικής φύσης του Ευρωπαϊκού οράματος και η κινητοποίησή-τους για την αλλαγή-του. Αυτή η προσπάθειά-του ήταν θριαμβευτικά πετυχημένη. Ολόκληρη η συζήτηση για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχει αλλάξει ριζικά. Η Ευρώπη δεν θα είναι ποτέ πια η ίδια.

Η εμπειρία της Κυβέρνησης Σύριζα είναι ουσιαστικά ένα νέο πείραμα στρατηγικού προγραμματισμού για ριζοσπαστική πολιτική. Η ιστορία δεν περιμένει τους επαναστάτες να διαμορφώσουν το τέλει πρόγραμμα με όλες τις εναλλακτικές παραλλαγές πριν κινηθεί. Ούτε και κινείται όταν το πρόγραμμα έχει πια διαμορφωθεί και τυπωθεί σε καλοφτιαγμένες μπροσούρες. Οι πολιτικοί παίκτες είναι αναγκασμένοι να διαμορφώνουν πολιτικές τη στιγμή που εξελίσσονται τα γεγονότα, όταν προκύπτει η ανάγκη. Για να παραφράσουμε τον Μαρξ, οι άνθρωποι γράφουν τη δική-τους ιστορία, αλλά όχι σε συνθήκες που διαμόρφωσαν οι ίδιοι. Είναι μάταιο να έχουμε ένα λεπτομερειακό σχέδιο για το τι πρέπει να κάμουμε, εκτός αν ξέρουμε τις λεπτομέρειες της συγκεκριμένης κατάστασης. Αυτό δεν μπορεί να γίνει από πριν. Κάθε κατάσταση είναι τόσο πολύπλοκη που δεν μπορούμε να προβλέψουμε τις ακριβείς συνθήκες παρα μόνο σε πολύ αδρές γραμμές. Η ιστορική εμπειρία δείχνει πως οι επαναστάσεις σκορπουν το χάος στα σχέδια των επαναστατών. Όσα σχέδια έγιναν πριν το ξέσπασμα της επανάστασης είναι σχεδόν άχρηστα εκτός κι αν διαμορφωθούν ξανά για να ταιριάζουν με τις πραγματικότητες

της στιγμής. Όσο κι αν φαίνεται παράξενο, το καλύτερο παράδειγμα αυτής της αλήθειας είναι ο ίδιος ο Λένιν. Τον Γενάρη του 1917, όχι πολύ περισσότερο από ένα μήνα πριν την Ρωσική Φεβρουαριανή Επανάσταση, σε ομιλία-τους σε νέους εργάτες στην *Αίθουσα του Λαού* της Ζυρίχης έλεγε:

Εμείς της παλιότερης γενιάς μπορεί να μη ζήσουμε για να δούμε τις αποφασιστικές μάχες αυτής της επερχόμενης επανάστασης. Αλλά μπορώ, πιστεύω, να εκφράσω τη βέβαιη ελπίδα ότι η νεολαία που δουλεύει τόσο υπέροχα στο σοσιαλιστικό κίνημα της Ελβετίας, και ολόκληρου του κόσμου, θα είναι αρκετά τυχερή όχι μόνο να αγωνιστεί αλλά και να κερδίσει στην προλεταριακή επανάσταση που έρχεται.¹³

Μόλις τρεις μήνες αργότερα, βρισκόταν στη Ρωσία προτείνοντας τις διάσημες *Θέσεις του Απρίλη* που αποτελούσαν ολοκληρωτική αναθεώρηση του προγράμματος των Μπολσεβίκων. Τον Ιούλη του 1917, παρα την άρνησή-του να στηρίξει την Προσωρινή Κυβέρνηση, αντιτάχτηκε στο κάλεσμα για την ανατροπή-της, συνειδητοποιώντας πως η εργατική τάξη δεν ήταν ακόμα έτοιμη να αναλάβει την εξουσία. Ωστόσο οι Μπολσεβίκοι πήραν μέρος στην εξέγερση δίπλα στις μάζες ενώ ταυτόχρονα εξηγούσαν γιατί αυτή η εξέγερση ήταν λάθος εκείνη τη στιγμή. Μετά την ήττα της εξέγερσης ο Λένιν κρύφτηκε στην Φιλανδία και ο Τρότσκι διώχτηκε στα δικαστήρια. Ενώ κρυβόταν, ο Λένιν έγραψε το *Κράτος και Επανάσταση* ίσως το πιο φιλελεύθερο κείμενό-του. Γύρω στο τέλος Αυγούστου ο Κορνίλοφ αποπειράθηκε να ανατρέψει με πραξικόπημα την Κυβέρνηση Κερένσκι. Οι Μπολσεβίκοι, παρα τους διωγμούς που υπέφεραν, υποστήριξαν την Κυβέρνηση για να κατασταλεί το πραξικόπημα. Προχώρησαν κερδίζοντας την πλειοψηφία στα Σοβιετ των Εργατών και των Στρατιωτών και στις 25 του Οκτώβρη κατέλαβαν την εξουσία.

Τα πιο πάνω δεν ταιριάζουν καθόλου με το αφήγημα ενός σχεδίου που εφαρμόστηκε με ακρίβεια. Αν προσθέσουμε και το γεγονός ότι όλες οι κρίσιμες αποφάσεις παίρνονταν μέσα από έντονες αντιπαραθέσεις, αντιλαμβανόμαστε ότι είναι ο πετυχημένος συγχρονισμός της πολιτικής των Μπολσεβίκων με τη μεταβαλλόμενη συνείδηση των μαζών που οδήγησε στην πετυχημένη κατάληψη της εξουσίας. Ακόμα και η κρίσιμη απόφαση για να καταλάβουν την εξουσία στις 25 του Οκτώβρη αντιμετώπισε τη δημόσια αντίθεση των Κάμενεφ και Ζηνόβιεφ, δυο από τα πιο υψηλόβαθμα στελέχη των Μπολσεβίκων. Σε αντίθεση με τη μεταγενέστερη Σταλινική πρακτική και παρα τη σκληρή κριτική από τον Λένιν, οι δυο τους πήραν υπουργικές θέσεις στην πρώτη κυβέρνηση των Μπολσεβίκων.

Η παράθεση της ιστορίας της Ρώσικης επανάστασης είναι σχετική λόγω των παραλληλισμών-της με τα γεγονότα στην Ελλάδα μετά τη νίκη του Σύριζα τον Γενάρη. Παραλληλισμοί όχι με την επιφανειακή έννοια συγκεκριμένων γεγονότων αλλά με τη βαθύτερη έννοια του τρόπου λήψης αποφάσεων μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας μιας επαναστατικής λαϊκής εξέγερσης. Μπορούμε να καταλάβουμε τα γεγονότα στη διάρκεια της Κυβέρνησης του Σύριζα μόνο αν τα δούμε μέσα στο πλαίσιο μιας επαναστατικής διαδικασίας. Η νίκη του Σύριζα δεν ήταν το αποτέλεσμα συνηθισμένων κοινοβουλευτικών διαδικασιών, ήταν το αποτέλεσμα της εξέγερσης ενός λαού ενάντια στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων, τόσο την Ελληνική όσο και την Ευρωπαϊκή. Μια εξέγερση που έχει τις ρίζες-της πολύ πιο πίσω, στις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας για το φόνο του Αλέξη Γρηγορόπουλου το 2008, τις γενικές απεργίες, τους *αγανακτισμένους* στο Σύνταγμα, τις βίαιες διαδηλώσεις, τη μαθητική και φοιτητική αναταραχή – ένα μαζικό κίνημα που άρχισε σαν μια αυθόρμητη διαμαρτυρία στο στυλ του κινήματος *Occupy* και μεταμορφώθηκε το 2012 σε μια πολύ δυναμική

---

¹³ Β. Ι. Λένιν, *Διάλεξη για την Επανάσταση του 1905*, στα *Γερμανικά*, 9(22) του Γενάρη 1917 σε συνάντηση με νέους εργάτες στο Σπίτι του Λαού της Ζυρίχης.

πολιτική-κοινοβουλευτική προσπάθεια κατάληψης της εξουσίας με αιχμη τον Σύριζα.

Το πραγματικό καθήκον ενός επαναστάτη δεν είναι να διαμορφώσει ένα πρόγραμμα για τη διοίκηση της κοινωνίας με σοσιαλιστικό τρόπο. Το πραγματικό καθήκον είναι να μετατρέψει τις μάζες σε μέρος αυτού του σχεδιασμού, να ανεβάσει τη συνείδηση των μαζών ώστε να καταλάβουν τις πραγματικότητες της τρέχουσας κατάστασης πραγμάτων και να σχεδιάσουν την πορεία-τους προς μια καλύτερη κοινωνία. Αυτό ακριβώς έκαναν από τον Φεβράριο ως τον Οκτώβριο του 1917 ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι, αυτό είναι που ο Σύριζα έκανε με μεγάλη επιτυχία μέχρι το πρωί της 6^{ης} του Ιούλη που ο Τσίπρας δέχτηκε την ήττα-του και άλλαξε την πορεία της ιστορίας.

Μπορούσε να κάμει διαφορετικά; Όπως και με οποιαδήποτε υποθετική πορεία της ιστορίας, η απάντηση πρέπει να είναι πολύ προσεκτική και γεμάτη με προϋποθέσεις. Οποιαδήποτε συγκεκριμένη δράση πυροδοτεί αντιδράσεις που δεν μπορούν να προβλεφτούν με βεβαιότητα. Πολύ γρήγορα τα εναλλακτικά μέλλοντα που καθορίζονται από τη συγκεκριμένη δράση διακλαδώνονται σε μια πλειάδα πιθανοτήτων αφήνοτάς-μας με χαοτικές προβλέψεις, αν είχε πάρει η μια ή η άλλη απόφαση. Ωστόσο, αξίζει τον κόπο να μελετήσουμε τουλάχιστον μια εναλλακτική πορεία, αν όχι για τίποτε άλλο, γιατί ήταν η φυσιολογική πορεία που θα ανέμενε κανείς και που έφτασε επίσης πολύ κοντά στο να είχε επιλεγεί. Τι θα συνέβαινε αν ο Τσίπρας ακολουθούσε τη συμβουλή του Βαρουφάκη και «...χρησιμοποιούσε το βόμβο της δημοκρατίας έξω από τις πόρτες... [και] ...μετέφερε αυτό το ΟΧΙ στην Ευρώπη και το χρησιμοποιούσε σαν όπλο»;

Πρέπει να θυμόμαστε ότι εκείνη τη στιγμή το ρήγμα ανάμεσα στους Ευρωπαίους και τους Αμερικανούς άρχισε να γίνεται σοβαρό με τους τελευταίους να επιβάλλουν τη δημοσίευση της έκθεσης του ΔΝΤ για τη βιωσιμότητα του Ελληνικού χρέους πριν το Ελληνικό δημοψήφισμα. Πρέπει ακόμα να θυμόμαστε ότι σοβαρές ρωγμές άρχισαν να βγαίνουν στην επιφάνεια μέσα στο ίδιο το Ευρωπαϊκό μέτωπο, με το Βερολίνο και το Παρίσι

να απομακρύνονται μεταξύ-τους. Οι Ευρωπαίοι γραφειοκράτες άρχιζαν να ανησυχούν σοβαρά για τις προθέσεις του Σόιμπλε να επιβάλει το *Grexit*, ανησυχίες που ήταν περισσότερο πολιτικές παρά οικονομικές. Σε αυτές τις συνθήκες, μια σταθερή στάση της Ελλάδας οπωσδήποτε θα αποσταθεροποιούσε ακόμα περισσότερο την υπόθεση της λιτότητας στην Ευρώπη με μεγάλες πιθανότητες σοβαρής ρήξης στους κόλπους του Ευρωπαϊκού κατεστημένου.

Μπορούμε να υποθέσουμε με αρκετό βαθμό βεβαιότητας ότι ο Τσίπρας θεώρησε τέτοια πιθανότητα εκτός πραγματικότητας, φοβόταν ότι το αποτέλεσμα μιας σθεναρής στάσης θα οδηγούσε σε οικονομικό στραγγαλισμό της Ελλάδας με διαταγή της Μέρκελ και του Σόιμπλε και εκτέλεση από την ΕΚΤ και το Eurogroup, κάτι που θα οδηγούσε την Ελλάδα εκτός Ευρωζώνης. Θεωρούσε, δικαιολογημένα, το μέλλον της Ελλάδας εκτός Ευρωζώνης καταστροφικό. Η ελπίδα της Αριστερης Πλατφόρμας ότι με ένα εθνικό νόμισμα θα ήταν δυνατόν να ακολουθήσουν διαφορετική οικονομική πολιτική και να καταφέρουν να ανταγωνιστούν στις διεθνείς αγορές είναι μόνο αυτό – ελπίδα. Αν η Ελλάδα αποχωρούσε από την Ευρωζώνη με τη συμφωνία των άλλων μελών-της, θα ήταν κάτω από αυστηρούς όρους που θα ήταν εξ' ίσου σκληροί, αν όχι σκληρότεροι από τους τωρινούς. Αν προχωρούσε σε μονομερή στάση πληρωμών οι Ευρωπαίοι θα ήταν ακόμα σκληρότεροι.

Τι θάπρεπε λοιπόν να αναμένουμε από την Κυβέρνηση του Σύριζα; Αφού εξασφάλισε την υποστήριξη του Ελληνικού λαού, μπορεί να υποστηρικτεί ότι θα μπορούσε να προχωρήσει άμεσα και να απαιτήσει να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις αρχίζοντας από τις δικές-της τελευταίες προτάσεις που απέρριψε το Eurogroup. Κατά πάσαν πιθανότητα οι Ευρωπαίοι δεν θα αντιδρούσαν θετικά και θα σταματούσαν κάθε οικονομική ή άλλη βοήθεια. Η Ελλάδα θα ήταν αναγκασμένη τότε να προχωρήσει σε στάση πληρωμών και να πάρει κάποια προσωρινά μέτρα του είδους που περιέγραψε ο Βαρουφάκης για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα ρευστότητας σε μια προσπάθεια να επιβιώσει λίγο ακόμα. Εντωμεταξύ θα μπορού-

σε να προχωρήσει σε ένα ευρύ πρόγραμμα νομοθετημάτων με στόχο να πάρει τον έλεγχο της οικονομίας και να αντιστρέψει τις επιπτώσεις της κρίσης σ' αυτούς που υπέφεραν περισσότερο. Η εθνικοποίηση των τραπεζών, η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος, η αύξηση του ελάχιστου εισοδήματος, ο τερματισμός της διαδικασίας των ιδιωτικοποιήσεων κλπ. θα ήταν μέτρα που θα εύρισκαν θετική απήχηση ανάμεσα στο λαό και θα αύξαναν την υποστήριξη της Κυβέρνησης.

Αυτό φυσικά είναι το βραχυπρόθεσμο ή στην καλύτερη περίπτωση το μεσοπρόθεσμο αισιόδοξο σενάριο. Μια τέτοια κυβέρνηση θα μπορούσε να επιβιώσει μόνο για σύντομο χρονικό διάστημα απέναντι σε μια εχθρική Ευρώπη, έναν εχθρικό κόσμο. Η ελπίδα είναι ότι μέσα σ' αυτό το διάστημα θα μπορούσε να κερδίσει την υποστήριξη των Ευρωπαϊκών μαζών και να αποτελέσει γι' αυτές παράδειγμα που να ακολουθήσουν. Εξελίξεις ντόμινο, όπως αυτές που παρακολουθήσαμε πριν λίγα χρόνια στα πλαίσια της Αραβικής άνοιξης, δεν είναι έξω από τα πλαίσια της πραγματικότητας. Η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία και ίσως και άλλες χώρες αντιμετωπίζουν προβλήματα πολύ παρόμοια με αυτά της Ελλάδας που θα μπορούσαν να ξεπεραστούν με ανάλογα δραστικά μέτρα. Η Γαλλία, η Βρετανία, ακόμα και η Γερμανία δεν πρέπει να θεωρούνται άτρωτες απέναντι στην αλλαγή. Στα πλαίσια μιας τέτοιας Ευρωπαϊκής ανάφλεξης, το μέλλον αρχίζει να φαίνεται λιγότερο σκοτεινό.

Αν ωστόσο η Ελλάδα παρέμενε απομονωμένη, το μέλλον θα ήταν πραγματικά ζοφερό. Πολύ σύντομα θα εκφυλιζόταν σε μια οπισθοδρομική κοινωνία, η φτώχεια και η πείνα θα ήταν η καθημερινή πραγματικότητα. Αν η Κυβέρνηση Σύριζα δεν ανατρεπόταν, είτε από κάποιου είδους αναταραχή, ή από στρατιωτικό πραξικόπημα ή ακόμα από ξένη επέμβαση, πιθανότατα η ίδια θα αναγκαζόταν να παίρνει ολοένα και πιο καταπιεστικά μέτρα και να επιβάλλει περισσότερη αστυνομική καταστολή, κάτι που θα έκαμνε τα σημερινά δεινά

να φαίνονται συγκριτικά ήπια. Αυτή ήταν άλλωστε και η τύχη της Ρώσικης Επανάστασης μετά την αποτυχία της εξάπλωσης της Επανάστασης στην υπόλοιπη Ευρώπη και την άνοδο του Στάλιν. Χωρίς να δικαιολογούμε τη συνθηκολόγηση του Τσίπρα, πρέπει να καταλάβουμε το πιθανό σκεπτικό που τον οδήγησε να ακολουθήσει τη συγκεκριμένη πορεία.

Υπάρχει Δεύτερη Ζωή για τον Σύριζα;

Οι πολιτικοί ηγέτες μερικές φορές παίρνουν αποφάσεις που αλλάζουν τη ροή της ιστορίας. Η απόφαση του Τσίπρα να συνθηκολογήσει ίσως αποδεικνύει μια τέτοια απόφαση. Η απόφαση μπορεί να ήταν διαφορετική και οι επιπτώσεις της αναλύθηκαν σε συντομία πιο πάνω. Ο Βαρουφάκης συμφωνεί πως μια διαφορετική πορεία ήταν δυνατή. Όταν ρωτήθηκε για την προηγούμενη του άποψη ότι μια πιθανή κατάρρευση της Ευρώπης θα «απελευθέρωνε επικίνδυνα αντιδραστικές δυνάμεις» απάντησε:

Δεν πιστεύω σε ντιτερμινιστικές εκδοχές της ιστορίας. Ο Σύριζα είναι σήμερα μια πολύ κυρίαρχη δύναμη. Αν μπορέσουμε να ξεπεράσουμε το σημερινό μπάχαλο ενωμένοι, και διαχειριστούμε σωστά το *Grexit* ...θα ήταν δυνατόν να έχουμε κάτι εναλλακτικό.¹⁴

Εδώ ο Βαρουφάκης επιδεικνύει σπάνια κατανόηση της σημασίας των συγκεκριμένων αντικειμενικών συνθηκών στη λήψη αποφάσεων. Αυτό που το 2013 ήταν η ζοφερή διαπίστωση ότι το μόνο δυνατό αποτέλεσμα της κατάρρευσης της Ευρώπης θα ήταν η διολίσθηση στη βαρβαρότητα, δεν ήταν πια τόσο σίγουρο το 2015. Κάτι είχε αλλάξει: ο Σύριζα έγινε *κυρίαρχη δύναμη*.

Μέσα στον Σύριζα η Αριστερή Πλατφόρμα αποπειράται ήδη να συναρμολογήσει ένα πρόγραμμα που θα ήταν ασύμβατο με τη συνέχιση της ύπαρξης της Κυβέρνησης Σύριζα. Με εκλογές να αναμένονται κατά πάσαν πιθανότητα το Φθινόπωρο συζητούν μια διάσπαση για να τις

---

¹⁴ Γιάνης Βαρουφάκης (απομαγνητοφώνηση): Η μάχη-μας για να σώσουμε την Ελλάδα, *New Statesman*, 13 Ιουλίου, 2015

διεκδικήσουν στη βάση ενός ριζοσπαστικού προγράμματος ενάντια στη συμφωνία με τους πιστωτές της Ελλάδας. Αυτό πολύ πιθανόν να ελκύσει ένα σημαντικό αριθμό στελεχών του Σύριζα, είναι ωστόσο αμφίβολο αν θα αντιπροσώπευε σημαντική μερίδα των σημερινών υποστηρικτών-του. Δεν πρέπει να ξεχνούμε πως το άλμα από το τέσσερα στο σαράντα τοις εκατό έγινε σχεδόν από τη μια μέρα στην άλλη. Οι νέοι υποστηρικτές κερδήθηκαν στο *Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης* όχι σε κάποιο εξωπραγματικό πρόγραμμα σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Οι ηγέτες που εμπιστεύτηκαν ήταν περισσότερο ο Τσίπρας και ο Βαρουφάκης παρά ο Λαφαζάνης. Οι πρώτοι πιθανόν να είχαν ελπίδες να κερδίσουν τα πλήθη σε ένα σοσιαλιστικό πρόγραμμα, κάτι πολύ αμφίβολο για τον τελευταίο. Αυτό είναι ακόμα πιο σίγουρο για τις Ευρωπαϊκές κοινωνίες που παρακολουθούν το Ελληνικό δράμα με αμείωτο ενδιαφέρον.

Ακόμα, η Αριστερή Πλατφόρμα δεν είναι ένα συμπαγές σύνολο. Μέσα στον Σύριζα μπορούν να αποτελέσουν μια μεγάλη δύναμη, μπορούν να επιδείξουν μια αρκετά δυναμική συλλογική θέληση. Είναι ωστόσο αμφίβολο αν αυτό μπορεί να συνεχιστεί όταν χαθεί το συνδετικό στοιχείο που τους κρατεί μαζί, η αντίθεσή-τους στην ηγεσία του Κόμματος. Μόλις βρεθούν έξω, οι διαφορές-τους θα αρχίσουν να βγαίνουν στην επιφάνεια. Θα μπορέσουν φυσικά να συναρμολογήσουν μια κοινή πλατφόρμα για τις εκλογές και η εμπειρία-τους μέσα στον Σύριζα θα τους βοηθήσει να διαχειριστούν ένα σύνολο τάσεων σαν Κόμμα. Αν ωστόσο αποτύχουν να κερδίσουν τις μάζες, αν υποχωρήσουν σε ένα μικρό κόμμα του 4%, το πιο πιθανό μέλλον-τους θα είναι ο κατακερματισμός και αποσύνθεση. Σε τέτοια περίπτωση, και αν δεν παραμείνουν στο Κόμμα άλλες σοβαρές αριστερές δυνάμεις, σίγα αλλά

σταθερά η ηγεσία του Σύριζα θα ενσωματώνεται στο νεοφιλελεύθερο καπιταλιστικό πρόγραμμα.

Δεν είναι ωστόσο αναπόφευκτο να πάρουν αυτό το δρόμο τα πράγματα. Ο Τσίπρας και η κυβέρνηση-του κατά πάσαν πιθανότητα δεν είναι ακόμα ευτυχισμένοι με τις πολιτικές που τους επέβαλε η Ευρωπαϊκή και η Ελληνική άρχουσα τάξη. Είναι ακόμα στενά δεμένοι με το κόμμα-τους και τις μάζες που τους ψήφισαν. Η υλοποίηση του νέου μνημονίου δεν θα ακολουθήσει ομαλή πορεία. Αν είναι κάτι για το οποίο όλοι συμφωνούν είναι ότι η συμφωνία είναι ανεφάρμοστη. Νέες κρίσεις καιροφυλακτούν σε κάθε στροφή. Είτε η επόμενη σύγκρουση είναι ανάμεσα στην Ελληνική Κυβέρνηση και τους πιστωτές-της ή ανάμεσα σε Έλληνες διαδηλωτές και την αστυνομία, ο Τσίπρας θα κληθεί ξανά και ξανά να πάρει απόφαση για το που στέκει: με την πλευρά της Επανάστασης ή με την πλευρά της Αντίδρασης; Είναι γι' αυτό το λόγο που η Αριστερά, είτε μέσα στον Σύριζα είτε έξω, θα πρέπει πρώτα να ζυγίσει τις πιθανότητες να κάμει τη δεύτερη επιλογή πιο δύσκολη γι' αυτόν παρά να τον σπρώχνει προς τα εκεί.

Φυσικά μια διάσπαση στον Σύριζα δεν είναι κατανάγκη κακή σαν θέμα αρχής. Αν υπάρχει κοινωνική βάση για μια τέτοια διάσπαση, αν υπάρχει πραγματική δυνατότητα για ένα νέο σχηματισμό της αριστεράς με καλύτερο πρόγραμμα να κερδίσει τις μάζες και να αντικαταστήσει τον Σύριζα, θα ήταν καθήκον της αριστεράς να προχωρήσει σε διάσπαση. Στις σημερινές συνθήκες αυτό φαίνεται περισσότερο να βρίσκεται στη σφαίρα της φαντασίας παρά μια λογική προοπτική.

Θέμος Δημητρίου
14 Αυγούστου 2015

Επίλογος

Δεν πρόλαβε αυτό το κείμενο να πάρει την τελική-του μορφή και ο Τσίπρας υπέβαλε την παραίτησή-του στον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας και του ζήτησε να διαλύσει το Κοινοβούλιο και να προκηρύξει πρόωρες εκλογές. Τα μέλη της Αριστερης Πλατφόρμας δεν έχασαν χρόνο και εγκατέλειψαν την κοινοβουλευτική ομάδα του Σύριζα και ανακοίνωσαν τη δημιουργία νέου κόμματος με το όνομα Λαϊκή Ενότητα για να διεκδικήσουν τις εκλογές στη βάση μιας αντιμνημονιακής πλατφόρμας.

Αυτές οι εξελίξεις φαίνεται να οδηγούν στην κατεύθυνση του πιο απαισιόδοξου σεναρίου για το μέλλον του Σύριζα σαν ένα κόμμα της αριστερας. Ο Τσίπρας φαίνεται αποφασισμένος να ξεκαθαρίσει το Κόμμα από τις ενοχλητικές φωνές που του θυμίζουν την πορεία της ελπίδας του τελευταίου χρόνου και οι βουλευτές της Λαϊκής Ενότητας να παίρνουν το μεγάλο ρίσκο σπρώχνοντάς-τον προς αυτή την κατεύθυνση ελπίζοντας να αντικαταστήσουν τον Σύριζα σαν μια πραγματική δύναμη της Ελληνικής αριστερας.

Αυτό που μπορούμε να ελπίζουμε είναι ότι η υπέροχη δύναμη που αποτέλεσε ο Σύριζα την τελευταία περίοδο δεν θα αποσυντεθεί τελείως κάτω από το βάρος της ήττας και μια νέα αριστερα θα ανδυθεί που θα πάρει τα μαθήματα της ήττας και θα αναλάβει και πάλι τον αγώνα ενάντια στη λιτότητα, το νεοφιλελευθερισμό και τον καπιταλισμό.

Εντωμεταξύ, στην υπόλοιπη Ευρώπη υπάρχουν ενθαρρυντικά στοιχεία για ανάκαμψη της αριστερας με ελπίδες να αντικαταστήσει την άνοδο του δεξιού εξτρεμισμού που τρεφόταν από την τρέλλα της λιτότητας και του νεοφιλελευθερισμού. Η μάχη του Σύριζα μπορεί ακόμα να αποδεικτεί ο προπομπός της αλλαγής σ' αυτή τη νέα εποχή καπιταλιστικής αστάθειας.

21 Αυγούστου 2015

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΗΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ

Διεύθυνση: Κυβέλης 16-18
Ταχ. Θυρίδα 22627, 1523 Λευκωσία
e-mail: sosialistiki@cytanet.com.cy
Ιστοσελίδα: <http://www.socialistikiekfrasi.com/>